

FORVALTNINGSREVISJON

Elevenes psykososiale miljø

Hemnes kommune

Rapport 2020

Forord

På grunnlag av bestilling fra kontrollutvalget i Hemnes kommune har KomRev NORD gjennomført forvaltningsrevisjon av kommunens arbeid med det psykososiale miljøet i grunnskolen. Forvaltningsrevisjonen gjelder skolene Hemnes sentralskole og Korgen sentralskole.

Kontrollutvalgets plikt til å påse at forvaltningsrevisjon gjennomføres følger av lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) § 23-2 første ledd bokstav c. Forvaltningsrevisjon innebærer å gjennomføre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og forutsetninger, jf. kommuneloven § 23-3 første ledd.

Før igangsetting av forvaltningsrevisjonsprosjektet har revisjonen vurdert egen uavhengighet overfor Hemnes kommune, jf. kommuneloven § 24-4 og forskrift om kontrollutvalg og revisjon §§ 16-19. Vi kjenner ikke til forhold som er egnet til å svekke tilliten til vår uavhengighet og objektivitet.

Vi takker de involverte så mye for samarbeidet i anledning denne forvaltningsrevisjonen.

Tromsø, 18.5.2020

Knut Teppan Vik

Oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor

Terese Dahl Ytterstad

Prosjektleder, forvaltningsrevisor

Margrete Mjølhus Kleiven

*Forvaltningsrevisor, ansvarlig for
kvalitetssikring*

Truls Siri

Prosjektmedarbeider, forvaltningsrevisor

SAMMENDRAG

KomRev NORD har gjennomført forvaltningsrevisjon med temaet psykososialt miljø ved to av Hemnes kommunes grunnskoler. Problemstillingen for forvaltningsrevisjonen lyder:

Er Hemnes kommunes arbeid med grunnskoleelevens psykososiale miljø i tråd med regelverk og anbefalinger på området?

Regler om elevenes psykososiale miljø er i opplæringslova kapittel 9 A. Alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Skolen skal ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Skolen skal arbeide kontinuerlig og systematisk for å fremme helsen, miljøet og tryggheten til elevene, slik at kravene i eller i medhold av opplæringslova kapittel 9A blir oppfylt. Alle som arbeider ved skolen er pålagt en aktivitetsplikt for å sikre at elever har et trygt og godt psykososialt skolemiljø.

Vi har undersøkt Hemnes sentralskole og Korgen sentralskoles etterlevelse av regler om nulltoleranse og aktivitetsplikten. Retten til et trygt og godt miljø er en individuell rettighet for hver enkelt elev. Revisor har ikke mulighet til å undersøke hvorvidt de enkelte elevene faktisk opplever miljøet som trygt og godt. Undersøkelsen retter seg dermed hovedsakelig mot skolens skriftliggjorte systemer for overholdelse av forpliktelser etter opplæringslova kapittel 9 A. Vi har for enkelte av områdene og forpliktelsene som skolene har, undersøkt dokumentasjon fra skolene for å kunne belyse den faktiske praksisen.

Revisors konklusjon er at **Hemnes kommunes arbeid med elevenes psykososiale miljø ikke fullt ut er i tråd med regelverk og anbefalinger på området.**

Konklusjonen er begrunnet i følgende oppsummerte funn og vurderinger vedrørende Hemnes sentralskole:

Hemnes sentralskole har utarbeidet Handlingsplan mot mobbing. Handlingsplanen redegjør for skolens holdninger på området, hvordan det skal arbeides med forebygging og mot mobbing. Videre er det inntatt informasjon om alle delene av aktivitetsplikten som følger av opplæringslova; følge med, gripe inn, undersøke, varsle og sette inn tiltak. Revisor har vurdert at skolen har oppfylt revisjonskriteriet om å dokumentere å ha nulltoleranse mot mobbing. Vi har vurdert at skolen ikke fullt ut har oppfylt revisjonskriteriet om å ha rutiner for å følge med, gripe inn, undersøke varsle og sette inn tiltak. Handlingsplanen gjengir forpliktelsene som følger av lovteksten og den har gjengivelser av lovens forarbeider som gir veiledning til hvordan lovens tekst skal forstås. Handlingsplanen gir imidlertid ikke for alle forpliktelsene nærmere drøftelser eller avklaringer om hvordan disse pliktene skal gjennomføres av den enkelte ansatte/ansattgruppe ved Hemnes sentralskole.

Skolen har oppfylt revisjonskriteriet om å gjøre ordensreglementet kjent for elever og foresatte.

Når skolen blir kjent med at en elev ikke har det trygt og godt på skolen, skal skolen snarest utarbeide en skriftlig aktivitetsplan. Ved Hemnes sentralskole var det på undersøkelsestidspunktet fem elever som hadde skriftlig aktivitetsplan. For informasjon om tidsbruk fra melding til utarbeidelse av skriftlig aktivitetsplan har vi basert oss på skolens angivelse av tidspunkter. For to av de fem undersøkte sakene har skolen oppfylt revisjonskriteriet om at de skriftlige aktivitetsplanene skal utarbeides så snart de ansatte ved skolen får kjennskap til at eleven ikke har det trygt og godt på skolen. For to av de undersøkte sakene har Hemnes sentralskole ikke oppfylt revisjonskriteriet. For én av de undersøkte sakene har ikke revisor grunnlag for å gjøre en entydig vurdering opp mot

revisjonskriteriet fordi det mangler dokumenterte opplysninger om dato for utarbeidelse av skriftlig aktivitetsplan.

Etter revisors vurdering har Hemnes sentralskole ikke i alle undersøkte saker oppfylt revisjonskriteriet om at de skriftlige aktivitetsplanene skal beskrive hvilket problem tiltakene skal løse. Revisors vurdering er videre at Hemnes sentralskole for alle de undersøkte sakene har oppfylt revisjonskriteriene om at de skriftlige planene skal beskrive:

- hvilke tiltak skolen har planlagt
- når tiltakene skal gjennomføres
- hvem som er ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene
- og når tiltakene skal evalueres

Vi har også vurdert at Hemnes sentralskole har oppfylt revisjonskriteriene om å ha:

- skolemiljøutvalg med elevrepresentasjon og foreldrerepresentasjon
- systemer for å sikre at elevene deltar i planlegging og gjennomføring av arbeidet med skolemiljø
- systemer som sikrer at både elever og elevenes foresatte får nødvendig og tilstrekkelig informasjon om skolemiljøet og elevenes rettigheter etter opplæringslova kapittel 9A

Konklusjonen er også begrunnet i følgende oppsummerte funn og vurderinger for Korgen sentralskole:

Ifølge Korgen sentralskoles handlingsplan mot mobbing og annen uønsket atferd skal det arbeides forebyggende. Handlingsplanen angir hva som er uønsket atferd og sanksjoner for slik uønsket atferd. I handlingsplanen er uønsket atferd definert og hvem som er ilagt ansvar for å påse at dette følges opp. Arbeidet mot mobbing og krenkelse og håndtering av dette er også tema i andre dokumenter som skolen har utarbeidet. Revisors vurdering er at Korgen sentralskole har oppfylt revisjonskriteriet om å dokumentere å ha nulltoleranse mot mobbing/krenkende atferd.

Handlingsplanen inneholder informasjon om hvem som skal gjøre hva når det gjelder skolens aktivitetsplikt. Det fremkommer imidlertid ikke hvordan samtlige av pliktene skal utøves; det inngår ikke veiledning med tanke på plikten til å gripe inn og hvilke begrensninger som gjelder i denne. Revisors vurdering er at Korgen sentralskole ikke fullt ut har oppfylt revisjonskriteriet om å ha rutiner for å følge med, gripe inn, undersøke, varsle og sette inn tiltak.

Skolen har oppfylt revisjonskriteriet om å gjøre ordensreglementet kjent for elever og foresatte.

Ved Korgen sentralskole var det på undersøkelsestidspunktet ti elever som hadde skriftlig aktivitetsplan. Etter revisors vurdering har Korgen sentralskole i seks av de undersøkte sakene oppfylt revisjonskriteriet om at de skriftlige aktivitetsplanene skal utarbeides så snart skolens ansatte får kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt på skolen. I fire av de undersøkte sakene var det ikke informasjon om når ansatte fikk kjennskap til at en elev ikke hadde det trygt og godt på skolen, og vi har dermed ikke grunnlag for å gjøre en entydig vurdering opp mot revisjonskriteriet.

Etter revisors vurdering har Korgen sentralskole oppfylt revisjonskriteriene om at aktivitetsplanene skal beskrive:

- hvilket problem tiltakene skal løse
- hvilke tiltak skolen har planlagt
- når tiltakene skal gjennomføres
- hvem som er ansvarlig for gjennomføringen

- og når tiltakene skal evalueres

Vi har også vurdert at Korgen sentralskole har oppfylt revisjonskriteriene om å ha:

- skolemiljøutvalg med elevrepresentasjon og foreldrerepresentasjon
- systemer for å sikre at elevene deltar i planlegging og gjennomføring av arbeidet med skolemiljø
- systemer som sikrer at både elever og elevenes foresatte får nødvendig og tilstrekkelig informasjon om skolemiljøet og elevenes rettigheter etter opplæringslova kapittel 9A

I tillegg til vurderinger av sentrale forpliktelser som den enkelte skole har for overholdelse av opplæringslovas bestemmelser om elevenes psykososiale miljø, har vi undersøkt hvorvidt **Hemnes kommune** har oppfylt revisjonskriterier om å ha et ordensreglement i tråd med lov og om det årlig utarbeides en rapport om tilstanden i grunnskolen som legges fram for kommunestyret.

Hemnes kommune har vedtatt et ordensreglement. Ordensreglementet som er forelagt revisor er ikke oppdatert etter at opplæringslovas bestemmelser om elevenes miljø ble endret, og vi har dermed vurdert at Hemnes kommune ikke fullt ut har oppfylt revisjonskriteriet om å sørge for å ha et ordensreglement i tråd med lov.

Revisor har også vurdert at Hemnes kommune oppfylder revisjonskriteriet om å årlige utarbeide tilstandsrapport for grunnskolen og årlig legge den fram for kommunestyret.

På bakgrunn av revisors funn, vurderinger og konklusjon anbefaler vi Hemnes kommune å se hen til rapportens funn, vurderinger og konklusjon i det videre arbeidet med elevenes psykososiale miljø ved skolene.

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	3	
1	INNLEDNING	6
1.1	Bakgrunn og bestilling	6
1.2	Skolene i Hemnes kommune.....	7
2	PROBLEMSTILLINGER OG REVISJONSKRITERIER	9
2.1	Problemstilling.....	9
2.2	Revisjonskriterier	9
3	METODE, DATAMATERIALE OG AVGRENSNING	19
3.1	Metode og datamateriale	19
3.2	Avgrensninger.....	20
4	PSYKOSOSIALT MILJØ I SKOLENE	21
4.1	Innledning	21
4.2	Nulltoleranse og aktivitetsplikt	22
4.2.1	<i>Hemnes sentralskole</i>	22
4.2.2	<i>Korgen sentralskole</i>	29
4.3	Ordensreglement	38
4.3.1	<i>Hemnes kommune</i>	38
4.3.2	<i>Hemnes sentralskole</i>	38
4.3.3	<i>Korgen sentralskole</i>	39
4.4	Tiltaksplikten	40
4.4.1	<i>Hemnes sentralskole</i>	40
4.4.2	<i>Korgen sentralskole</i>	42
4.5	Skolemiljøutvalg og elevinvolvering	44
4.5.1	<i>Hemnes sentralskole</i>	44
4.5.2	<i>Korgen sentralskole</i>	47
4.6	Informasjon om skolemiljøet.....	48
4.6.1	<i>Hemnes sentralskole</i>	48
4.6.2	<i>Korgen sentralskole</i>	49
4.7	Tilstandsrapport.....	51
5	OPPSUMMERING OG KONKLUSJON	53
6	HØRING	55
7	ANBEFALING	58
8	REFERANSER	59

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn og bestilling

Kontrollutvalget i Hemnes kommune vedtok i møte 18.2.2019, i sak 24/19, at KomRev NORD skulle gjennomføre en forvaltningsrevisjon om elevenes psykososiale skolemiljø ved minst to av skolene i kommunen. Kontrollutvalget vedtok KomRev NORDs overordnede prosjektskisse i møte 30.4.2019, i sak 24/19.

Kontrollutvalgets formål med forvaltningsrevisjonen er å bidra til å sikre at elevene ved skolene i Hemnes kommune har et forsvarlig læringsmiljø og gjennom det bidra til forebygging og bekjempelse av krenking og mobbing.

Opplæringslova inneholder bestemmelser om elevenes psykososiale miljø. Bestemmelsene ble endret med virkning fra 1. august 2017. Den tidligere handlingsplikten og plikten til å treffe enkeltvedtak etter forvaltningsloven i saker vedrørende det psykososiale skolemiljøet, ble erstattet med en aktivitetsplikt. Lovendringen medførte relativt store endringer når det gjelder skolens plikter tilknyttet å følge med, gripe inn, varsle, undersøke, iverksette tiltak og dokumentere denne aktivitetsplikten i forbindelse med enkeltelevers opplevelse av det psykososiale miljøet. Endringen i opplæringsloven stiller strengere krav til skolens plikt å handle på et tidligere tidspunkt i enkelttilfeller hvor elevers rett til et trygt og godt skolemiljø blir krenket og å dokumentere gjennomføringen av aktivitetsplikten

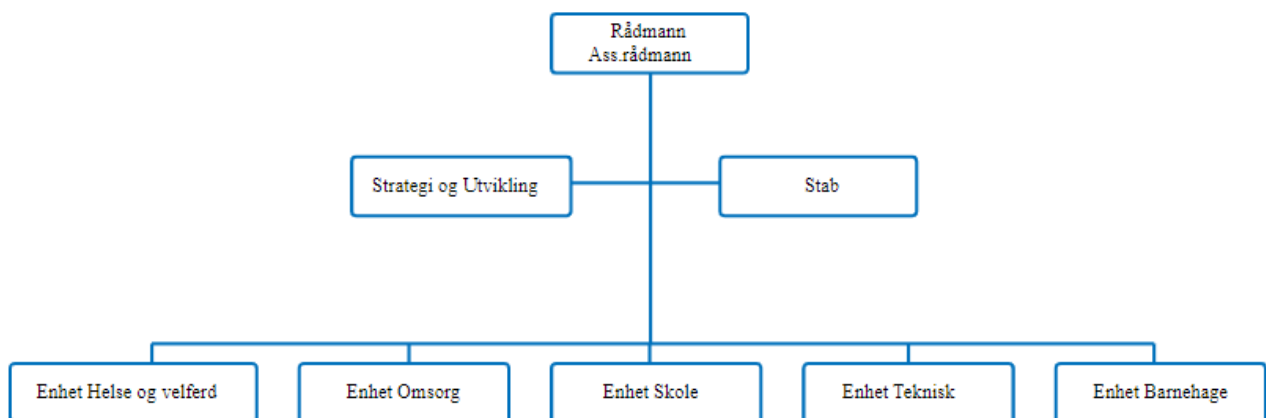

1.2 Skolene i Hemnes kommune

Hemnes kommune har seks tjenesteenheter hvor *skole* er en egen enhet. Enheten har ansvar for fem grunnskoler samt Hemnes kulturskole, fire ungdomsklubber og Hemnes voksenopplæring. De fem grunnskolene er Hemnes sentralskole med 153 elever¹, Finneidfjord skole med 41 elever², Bjerka skole med 40 elever³, Korgen Sentralskole med 220 elever⁴ og Bleikvassli med 34 elever⁵. Det er totalt 488 elever fordelt på kommunens fem grunnskoler.

Finneidfjord og Bleikvasslia skole er fådelt⁶.

Figur 1. Oversikt administrativ organisering, Hemnes kommune

Kilde: Hemnes kommune: <https://www.hemnes.kommune.no/organisasjonskart.419700.no.html>

Kontrollutvalget valgte å rette forvaltningsrevisjonen særskilt mot Hemnes sentralskole og Korgen sentralskole. Hemnes sentralskole hadde skoleåret 2018-2019 153 elever, 22 lærere hvorav 12 av lærerne er kontaktlærere. Skolen har eget SFO-tilbud og tilbyr voksenopplæring.

Korgen sentralskole hadde skoleåret 2018-2019 220 elever, 23 lærere hvorav 13 av lærerne er kontaktlærere. Elevene på skolen går fra 1. til 10 klasse. Fra og med 5. klasse overføres elever fra Bjerka skole til Korgen sentralskole. Skolen tilbyr SFO. Skolebygget bærer preg av at deler av skolebygningen tidligere brant ned. Dette resulterte i at elevene ved skolen ble spredt utover i bygda, da undervisning ikke kunne foregå på eget skoleområde. Skolen ble bygget opp igjen. Deler av bygningen ble satt til ny stand mens andre deler er den gamle skolebygningen. Skolen hadde nyåpning i 2018.

¹ <https://skoleporten.udir.no/oversikt/oversikt/grunnskole/hemnes-sentralskole> (per 17.01.20)

² <https://skoleporten.udir.no/oversikt/oversikt/grunnskole/finneidfjord-skole> (per 17.01.20)

³ <https://skoleporten.udir.no/oversikt/oversikt/grunnskole/bjerka-skole> (per 17.01.20)

⁴ <https://skoleporten.udir.no/oversikt/oversikt/grunnskole/korgen-sentralskole> (per 17.01.20)

⁵ <https://skoleporten.udir.no/oversikt/oversikt/grunnskole/bleikvassli-skole> (per 17.01.20)

⁶ At en skole er fådelt vil si at skoler i grunnskolens barnetrinn, med få elever, blir undervist i klasser/grupper med flere årstrinn sammen, i for eksempel todelt, tredelt, firedelt, femdelt skole.

Temaet for denne forvaltningsrevisjonen er altså det psykososiale miljøet/læringsmiljøet ved Hemnes sentralskole og Korgen sentralskole. Hemnes kommunes tilstandsrapporter om skolene inneholder informasjon om læringsmiljø ved skolene. I tilstandsrapportene for 2014, 2015, 2016, 2017/2018 og 2018/2019 fremkommer det i forordet at «det har vært økt fokus på mobbeproblematikken på alle nivå de siste årene». I tilstandsrapportene for 2015 og 2016 ble det rapportert henholdsvis om at «tallene fra årets undersøkelser viser en bedring på området» og «tallene fra de siste årene viser en bedring på området». For 2017/2018 opplevde skolene «et lite tilbakeslag». I tilstandsrapporten for 2018/2019 rapporteres det om at «etter flere gode år fikk vi et svakere resultat enn ønsket i fjor».

I tilstandsrapporten 2018/2019 redegjøres det for at Hemnes kommune har internkontrollsystemet Compilo. Skolene har ifølge rapporten rutiner for oppfølging av elevenes læringsmiljø, det er utarbeidet en plan for skolene (Læringslyst og kvalitet 2014-2022) og at skolene følger lovpålagte testinger- og måleregime samt fører resultatene inn i en programvare for å holde oversikt over resultatene.

2 PROBLEMSTILLINGER OG REVISJONSKRITERIER

2.1 Problemstilling

På bakgrunn av bestillingen fra kontrollutvalget har revisor lagt følgende problemstilling til grunn for undersøkelsene denne rapporten bygger på:

Er Hemnes kommunes arbeid med grunnskoleelevens psykososiale miljø i tråd med regelverk og anbefalinger på området?

Med *psykososialt miljø* menes de mellommenneskelige forholdene på skolen, det sosiale miljøet og hvordan elevene og personalet opplever dette. Det psykososiale miljøet omhandler også elevens opplevelse av læringssituasjonen. Det psykososiale miljøet er resultatet av samhandlingen og kommunikasjonen mellom alle som oppholder seg i skolen og blir til i samspillet mellom eleven, andre elever i klassen, elever i andre klasser, de ansatte og alle som har en befatning med skolen som foreldre, skoleeier og lokalt kultur- og næringsliv. Elevenes psykososiale miljø kan påvirkes av blant annet sosiale, kulturelle, religiøse, økonomiske, utdanningsmessige og helsemessige forhold. Det psykososiale miljøet omfatter elevens læringsmiljø og skolemiljø for øvrig.

2.2 Revisjonskriterier

Problemstillingen i forvaltningsrevisjonen er normativt formulert og vil derfor besvares ved at revisor vurderer kommunens praksis på det aktuelle området. For å kunne gjøre vurderinger av kommunens praksis, må vi ha utledet revisjonskriterier. Revisjonskriterier er krav, normer og/eller standarder som kommunens praksis på det reviderte området skal vurderes i forhold til. For å besvare problemstillingen har vi utledet revisjonskriterier fra følgende **kilder**:

- Lov 17.7.1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)
- Forskrift 1.12.1995 nr. 928 om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.
- Utdanningsdirektoratets rundskriv til opplæringslovens kapittel 9 A *Skolemiljø*
- (Udir-3-2017)
- Utdanningsdirektoratets rundskriv: *Retten til et godt psykososialt miljø* (Udir-2-2010)
- NOU 2015: 2 Å høre til — Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø
- Prop. 57 L (2016-2017) Endringer i opplæringslova og friskolelova (skolemiljø)
- Utdanningsdirektoratets rundskriv *Ordensreglement* (Udir-8-2014)

Opplæringslova kapittel 9 A omhandler elevene sitt skolemiljø. Hvordan lærings situasjonen oppleves av eleven, er subjektiv og avhenger av den enkelte elevs opplevelse av situasjonen. Retten til et trygt og godt skolemiljø, er derfor en individuell rettighet. Det står i opplæringslova § 9 A-2 at «*alle elever har rett til eit trygt og godt skolemiljø som fremjar helse, trivsel og læring*». Opplæringsloven § 9 A-2 inneholder den overordnede normen, som legges til grunn ved fortolkningen av resterende bestemmelser i kapittel 9 A. Det følger av opplæringslova § 13-10 første ledd at kommunen pålegges ansvaret for at kravene i opplæringslova og forskrifter blir oppfylt. Kommunen må altså ha internkontroll for å sikre at samtlige krav i loven med forskrifter følges. Opplæringslova § 9A-3 inneholder i tillegg krav om at *skolen* har internkontroll for å sikre at reglene i lovens kapittel 9 A blir fulgt.

I det følgende redegjør vi nærmere for bestemmelsene i opplæringslova kapittel 9A som gjelder elevenes psykososiale miljø og hvilke plikter som dermed påligger kommunen, skolen og den enkelte ansatte i skolen, samt vår utledning av revisjonskriterier fra de relevante bestemmelsene.

Skolene er også pålagt ansvar etter annet regelverk. I forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler § 12 står det at virksomheten skal fremme trivsel og gode psykososiale forhold.

Nulltoleranse og systematisk arbeid

Det følger av opplæringsloven § 9 A-3 første ledd at **skolen skal ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering**. En normal språklig forståelse av ordet nulltoleranse er at skolen tar standpunkt og sikrer at det ikke skjer noen form for krenking, selv ikke mindre tilfeller eller hendelser. Det er en målsetning om at mobbing og krenking ikke skal forekomme, men man kan ikke ved skolen kun si at mobbing ikke forekommer. En reell etterlevelse og praktisering av nulltoleranse forutsetter at skolen er klar over elevenes forhold ved skolen. At det er krav til nulltoleranse må sees i sammenheng med skolens aktivitetsplikt, jf. redegjørelsen nedenfor. I tilfeller hvor skolens ansatte blir oppmerksomme på forhold som tilsier at det forekommer krenking eller mobbing, må skolen sette i verk virkemidler som er egnet til å løse den enkelte situasjonen, da krenkelser og mobbing ikke er akseptert.

Krenking er i lovteksten listet opp som mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Listen er ikke uttømmende da departementet understreker at dette er eksempler på krenkelser. Det følger av forarbeidene at begrepet «krenking» skal tolkes vidt. Begrepet kan omfatte direkte handlinger og verbale uttrykk rettet mot eleven, men også mer indirekte krenkelser som utestenging, isolering og baksnakking. Videre står det i forarbeidene at det likevel ikke er slik at enhver kritisk ytring eller uenighet mellom elevene er ment å omfattes. Det er en del av skolens samfunnsmandat å lære elever å tenke kritisk og til å kunne akseptere og respektere ulike meninger og overbevisninger⁷. Slik loven er utformet er det uansett den enkeltes elevs opplevelse av å ha et trygt og godt skolemiljø som er avgjørende.

Det fremkommer av Utdanningsdirektoratets rundskriv *skolemiljø (Udir-3-2017)* at verken direkte handlinger som for eksempel hatytringer, eller mer indirekte krenkelser, som utestenging, isolering og baksnakking skal tolereres.

I annet ledd i nevnte bestemmelse står det at **skolen skal arbeide kontinuerlig og systematisk for å fremme helse, miljøet og tryggheten til elevene, slik at kravene i eller i medhold av kapitlet blir oppfylt**. Rektor har ansvaret for at skolen arbeider kontinuerlig og systematisk i tråd med bestemmelsen. Bestemmelsen innebærer at ansvaret for det systematiske arbeidet eksplisitt er lagt til rektor.⁸

At skolene skal ha nulltoleranse knyttes til skolens arbeid og formålet med et systematisk arbeid. At nulltoleransen er inntatt sammen med skolens systematiske arbeid, gir et signal om at dette er førende for skolens mål, planer og tiltak.⁹ Skolen må derfor ha klare rutiner for hvordan problemer som for eksempel krenking og mobbing skal avdekkes og håndteres og må kunne dokumentere at det arbeides kontinuerlig og systematisk for å fremme elevens rett til et trygt og godt skolemiljø. Nulltoleranse understreker viktigheten av skolens holdninger i forhold til mobbing og krenkelser. Videre er det et krav om at skolen må kunne dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten både generelt og i konkrete saker. I dette ligger at skolen skal dokumentere arbeidet rundt tiltak for å bedre skolemiljøet herunder hva skolen planlegger å gjøre og skolen må også dokumentere hvordan de ulike aktivitetspliktene oppfylles. Videre er det et krav om at skolen må dokumentere å ha nulltoleranse mot mobbing og annen krenkende atferd, noe som bidrar i å fastslå

⁷ Jf. Prop. 57 (2016-2017) Lov om endringer i opplæringslova, s. 76

⁸ Jf. Prop. 57 (2016-2017) Lov om endringer i opplæringslova, s. 76-77

⁹ Jf. Prop. 57(2016-2017) Lov om endringer i opplæringslova, s. 14.

elevenes rettigheter til et trygt og godt skolemiljø. Revisor kan ikke gjøre undersøkelser av om skolene i Hemnes gjennom sitt arbeid ivaretar prinsippet om nulltoleranse overfor den enkelte elev ved skolen. I lys av kravene som stilles til internkontroll kan vi utlede som krav at skolene må ha uttrykt sin holdning til mobbing og krenking gjennom overordnet planverk, rutiner eller retningslinjer gjeldende for skolen.

Vi utleder som revisjonskriterium at **Skolene i Hemnes skal:**

- **Dokumentere å ha nulltoleranse mot mobbing/krenkelser**

Aktivitetsplikt for å sikre at elever har et trygt og godt psykososialt skolemiljø

Med formål om å ivareta nulltoleranseprinsippet, er det behov for at dette følges opp med prosedyrer og saksbehandlingsregler.¹⁰ For å sikre elevenes rettigheter har opplæringslova regler om *aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt psykososialt skolemiljø*. Aktivitetsplikten skal sikre «at skolene handler raskt og riktig når en elev ikke har det trygt og godt på skolen».¹¹ Aktivitetsplikten følger av opplæringslova § 9 A-4, og aktivitetsplikten består av ulike forpliktelser/delplikter jf. våre redegjørelser i det følgende.

Enhver ansatt må kjenne til hvordan en skal være til stede i sin arbeidshverdag for å sørge for at elevene har et trygt og godt skolemiljø. En viktig forutsetning for at ansatte ved skolen skal kunne gjennomføre de ulike delpliktene, er at enhver ansatt kjenner til plikten og har den kompetansen som er nødvendig for å utføre sine plikter og oppgaver. At de ansatte har slik kompetanse er både rektors ansvar som en del av det systematiske arbeidet for å sikre elevene et trygt og godt skolemiljø, og skoleeiers ansvar som øverste ansvarlig for at opplæringsloven oppfylles, jf. opplæringsloven § 10-8 og § 13-10 første ledd.

Det er skoleeiers ansvar å sørge for at de ansatte i skolen har nødvendig kunnskap om hvilke tiltak som ut fra faglige vurderinger anses egnet for ulike situasjoner og tilfeller. Skoleeiers ansvar i denne forbindelse er regulert i opplæringsloven § 10-8 og § 13-10 første ledd.

○ *Følge med*

Det følger av opplæringslova § 9A-4 første ledd at **alle som arbeider på skolen**, har plikt til å *følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø*. Plikten er en viktig forutsetning for at skolen skal kunne drive systematisk arbeid for å forebygge og avdekke om elever har et trygt og godt skolemiljø etter opplæringslova § 9 A-3. At de ansatte følger med er en forutsetning for å få mistanke eller kjennskap til om en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Mistanke eller kjennskap til slike opplevelser, utløser de ytterligere delpliktene i aktivitetsplikten. Det fremgår av rundskrivet om skolemiljø at plikten til å følge med dessuten sikrer at en ansatt eller en skole ikke kan unndra seg ansvar ved å vise til at de ikke visste hva som foregikk, eller at den ansatte ikke hadde mistanke om at en elev ikke hadde det trygt og godt på skolen.¹²

Plikten til å følge med, jf. § 9 A-4 første ledd, må leses i lys av formålet bak bestemmelsen¹³. Dette innebærer derfor en plikt for den enkelte ansatte til å være årvåken og å aktivt observere hvordan elevene agerer hver for seg og seg imellom. «Følge med- plikten» må tilpasses de konkrete omstendighetene rundt elevene og forhold ved skolen. For eksempel har elevenes alder,

¹⁰ Prop. 57 L (2016-2017) pkt. 4.4

¹¹ Prop. 57 L (2016-2017) pkt. 5.6

¹² Udir 3-2017 pkt. 6.4.1

¹³ Prop. 57 L (2016-2017) pkt. 5.5.2.1

elevgruppens sammensetning og forhold ved skoleanlegget betydning for hvordan skolen plikter å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø.

Skolen har videre et skjerpet ansvar overfor elever med en særskilt sårbarhet, jf. Prop. 57 L (2016-2017) punkt 5.5.2.1¹⁴. Slik sårbarhet kan være knyttet til for eksempel elevens religion, seksuelle orientering, kjønnsuttrykk, funksjonsevne, at eleven har atferdsvansker eller forhold ved elevens familie og hjemmesituasjon. At en elev tidligere har vært utsatt for krenkelser, kan også gjøre en elev særskilt sårbar. Skolene må kjenne til at enkelte grupper elever er overrepresentert blant de som krenkes. Det er derfor viktig at skolene følger særskilt med på hvordan elevene med en særskilt sårbarhet har på det skolen.

Ordlyden «plikten til å følge med» er ikke særlig presis. Plikten med å følge med må også ses i sammenheng med skolens plikt til å drive systematisk arbeid for å forebygge og avdekke om elever ikke har det trygt og godt på skolen. Hvordan plikten følges må tilpasses lokalt og forhold ved skolen. En forutsetning for å kunne utføre plikten til å følge med er at den ansatte kjenner plikten og har kompetansen som kreves. Det er uttalt av departementet¹⁵ at enhver ansatt må kjenne til hvordan de i sin arbeidshverdag skal være årvåken for forhold som er en indikasjon på at elever ikke har det trygt og godt. Ansvar for at ansatte har slik kompetanse, er pålagt rektor og en del av det systematiske arbeidet.

Mistanke om at en elev ikke har det trygt og godt på skolen kan basere seg på ansattes observasjoner av elevene, tilbakemelding i undersøkelser eller kartlegginger, beskjeder fra foreldre eller medelever, aktivitet i sosiale medier mv. som vekker en mistanke.

○ *Gripe inn*

Den andre delen av aktivitetsplikten, er plikten til å gripe inn. **Alle som arbeider på skolen plikter å gripe inn mot mobbing, vold, diskriminering og trakassering, dersom det er mulig jf. opplæringslova § 9 A-4 første ledd.** I veilederen om skolemiljø fremgår det at det som kjenner seg plikten til å gripe inn, er at handlingen foretas umiddelbart og at den er rettet mot å stoppe en situasjon som pågår og er forholdsviss akutt. Det kan for eksempel dreie seg om å stanse en negativ oppførsel som en slåsskamp eller en annen fysisk krenkelse, om å stanse en utfrysningssituasjon eller stanse og irettesette elever som krenker andre verbalt. De handlingene som omfattes av plikten til å gripe inn, er dermed ikke de samme som er forbundet med tiltaksplikten etter opplæringslova § 9 A-4 fjerde ledd. Grensen for plikten til å gripe inn er at den ansatte ikke skal stå i fare for å skade seg selv eller krenke noen av elevene for å stanse situasjonen.¹⁶

Plikten til å gripe inn er videre begrenset til inngrep som er mulig å gjennomføre. Hva som er mulig å gjennomføre for de som arbeider på skolen, må vurderes ut fra hensynet til de ansatte selv og elevene. Grensen for å gripe inn er at den ansatte ikke skal stå i fare for å skade seg selv eller krenke noen av elevene for å stanse situasjonen. Det må også tas hensyn til hvordan skal den ansatte i skolen balansere mellom å gripe inn og å gi elevene mulighet til selv å rydde opp og å håndtere mellommenneskelige relasjoner. Det kan ikke stilles krav om en bestemt fremgangsmåte ved inngrep da forholdene er situasjonsbetinget. Det er i forbindelse med plikten til å gripe inn svært viktig at rektor, som en del av skolens systematiske arbeid, sørger for at de ansatte kjenner plikten til å gripe inn, men også at de ansatte har kompetanse om hvordan plikten til å gripe inn gjennomføres.¹⁷

¹⁴ Rt. 2012 s. 146

¹⁵ Prop. 57 L(2016-2017) s. 22

¹⁶ Prop. 57 L (2016-2017) pkt. 5.5.2.2 og 10.1

¹⁷ Prop. 57 L(2016-2017) pkt. 5.5.2.2

○ *Varsle*

Det følger videre en varslingsplikt. Det følger av opplæringslova § 9 A-4 andre ledd at **alle som arbeider på skolen, skal varsle rektor hvis de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø**. I alvorlige tilfeller skal rektor varsle skoleeier. Plikten for de som arbeider på skolen til å varsle, legger grunnlaget for at rektor får en overordnet og fullstendig oversikt over hvordan elevene på skolen har det. På denne måten vil rektor få et godt utgangspunkt for å følge opp enkeltsaker, samtidig som plikten bidrar til å skaffe viktig informasjon til skolens systematiske arbeid med å sikre et trygt og godt skolemiljø.

Hva som er et alvorlig tilfelle, vil bero på en skjønnsmessig vurdering.¹⁸ Formålet med at rektor i alvorlige tilfeller skal varsle skoleeier, er at skoleeier i tilfeller som er regnet som alvorlig, bør gjøres kjent med saken og involvere seg i hvordan saken løses. Departementet uttalte at skoleeier kan fastsette rutiner for når skoleeier skal varsles.

Eksempler på hva som regnes som alvorlig, er saker der krenkelsene er særlig voldelige eller på andre måter svært integritetskrenkende. Hvis flere elever er involvert i mobbing av en enkeltelev, kan det også tenkes at saken vil regnes som alvorlig. Det samme kan være tilfelle i situasjoner der krenkelsene har pågått over lang tid, uten at skoleledelsen har klart å løse saken.¹⁹

Ved mistanke om eller kjennskap til at en elev blir utsatt for krenkelser eller av andre årsaker ikke har det trygt og godt på skolen, skal skoleledelsen varsles. Trygt og godt i forbindelse med varslingsplikt, må tolkes i samsvar, og som ved plikten til å følge med. Videre skal heller ikke terskelen til mistanke om eller kjennskap til tolkes strengt, terskelen skal være lav og det er opp til skolens ansatte å på bakgrunn av blant annet observasjoner, undersøkelser og samtaler å fange opp at en elev ikke har det trygt og godt.²⁰ Dette medfører at all mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø skal varsles til rektor. Rektor skal varsle skoleeier om alvorlige tilfeller. All mistanke skal i henhold til ordlyden, varsles. Når det skal varsles beror på alvoret i saken. Departementet forutsatte at de ansatte på skolen og ledelsen bør ha løsninger på dette. Det er derfor ansett som en del av skolens systematiske arbeid.

○ *Undersøke*

Foreligger det mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, skal **skolen snarest undersøke saken**, jf. opplæringslova § 9 A-4 tredje ledd. Siden elevene har rett til et trygt og godt skolemiljø, gjelder skolens plikt til å undersøke mer enn de tilfellene der en elev er utsatt for mobbing og krenkelser. Undersøkelsesplikten er heller ikke avgrenset av årsaken til at eleven ikke opplever å ha det trygt og godt på skolen. Hvis grunnen til at eleven opplever mistriivsel er forhold utenom skoletiden og utenfor skolens område, har likevel skolen undersøkelsesplikt så lenge elevens skolemiljø påvirkes negativt av det.

Det fremgår av forarbeidene til bestemmelsen at terskelen for å undersøke er lav²¹. At en elev selv sier fra om krenkelser eller at han eller hun ikke opplever at skolemiljøet er trygt og godt, utløser alltid en plikt for skolen til å undersøke saken nærmere. Dette har sammenheng med tiltaksplikten i opplæringslova § 9 A-4 fjerde ledd første punktum. Derimot kan det ikke kreves at en elev sier ifra om hvordan hun eller han opplever skolemiljøet for at undersøkelse skal igangsettes. Hvor grundige

¹⁸ Prop. 57 L (2016-2017) pkt. 5.5.2.3.

¹⁹ Udir 2017-3

²⁰ Prop L. 57(2016-2017) pkt 5.5.2.3

²¹ Prop. 57 L (2016-2017) pkt. 5.5.2.4 og 10.1

undersøkelser skolen skal gjennomføre, beror på skjønn, og det avhenger av hva slags situasjon man står overfor i hvert enkelt tilfelle.²²

Når undersøkelsesplikten utløses, skal skolen snarest gjennomføre nødvendige undersøkelser med formål om å finne informasjon om hva som har skjedd og å finne bakgrunnen for at eleven ikke har det trygt og godt og hvilke forhold som påvirker elevens opplevelse av skolemiljøet. Det er uttalt at terskelen er lav og må ses i sammenheng med når en ansatt har mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

○ *Sette inn tiltak*

Dette har sammenheng med tiltaksplikten i opplæringslova § 9 A-4 fjerde ledd første punktum. For å kunne oppfylle tiltaksplikten og iverksette egnede tiltak i en konkret situasjon, må **skolen undersøke alle tilfeller der eleven selv sier fra**. At elevens mening og opplevelse er viktig må også ses i sammenheng med retten til å bli hørt og hensynet til barnets beste i Grunnloven § 104 og barnekonvensjonen art. 3 og 12, jf. opplæringslova § 9 A-4 femte ledd. Undersøkelsene må ha som formål å få frem fakta om en situasjon, bakgrunnen for elevens opplevelse av situasjonen og hvilke forhold i elevens omgivelser som påvirker hvordan han eller hun opplever skolemiljøet. En undersøkelse kan også innebære å avklare og opplyse om forhold tilbake i tid eller forhold utenfor skoletiden og skoleområdet, dersom slike forhold påvirker elevens hverdag på skolen og dermed skolemiljøet.

Plikten til å sørge for elevens trygge og gode skolemiljø strekker seg så langt det finnes egnede tiltak. Tiltaksplikten skal ifølge forarbeidene tolkes utvidende.²³ Dette innebærer at skolen som en del av tiltaksplikten, også må følge opp tiltakene, evaluere virkningene og eventuelt legge til eller endre tiltak hvis det er nødvendig for å oppnå formålet om å gi eleven et trygt og godt skolemiljø. Et egnet tiltak, er et tiltak som har egenskapen som skal til for å oppnå målsetningen om å gi eleven et trygt og godt skolemiljø. Siden det er umulig for skolen å vite helt sikkert hvor godt tiltakene faktisk vil fungere i fremtiden, er det viktig å understreke at plikten til å sette inn tiltak, løper så lenge en elev ikke opplever å ha det trygt og godt på skolen. Hvis evalueringen for eksempel fremdeles viser at en elev opplever mobbing eller andre krenkelser, skal dette medføre at skolen setter inn andre og mer intensive tiltak.

Hvilke tiltak som kan forventes i saken beror på en konkret vurdering i samsvar med en faglig standard.²⁴ Tiltaksplikten løper til eleven opplever at det er trygt og godt å være på skolen, og så lenge det eksisterer egnede tiltak. Da opplevelsen av skolemiljøet er subjektiv, kan ikke skolen bagatellisere elevens følelse av utrygghet på skolen. Regelverket legger derfor til rette for en vid rettighet for eleven og en streng forpliktelse for skolen. Det kan ikke stilles krav som er uforholdsmessig tyngende og vurderingen av skolens plikt må ses i lys av rimelighetshensynet.

Kunnskapsdepartementet har fastsatt at skolen bør kunne imøtekomme eleven og foreldrene slik at de føler seg ivaretatt og ikke ønsker å melde forholdet inn til fylkesmannen, i løpet av en arbeidsuke.²⁵ Dersom skolen ikke klarer å overholde tidsfristen, er det rimelig at eleven og foreldrene kan søke hjelp hos en ekstern myndighet og melde saken videre til fylkesmannen. Departementet foreslår derfor at en sak skal avvises hos Fylkesmannen dersom den ikke er tatt opp med rektor eller dersom det har gått mindre enn én uke siden den ble tatt opp ved skolen. Fylkesmannen fatter enkeltvedtak som elev og foreldre kan klage inn for Utdanningsdirektoratet.

²² Prop. 57 L (2016-2017) pkt. 10.1

²³ Prop. 57 L (2016-2017) punkt 5.5.2.5 og 10.1.

²⁴ Prop. 57 L (2016-2017) s. 30 og Rt. 2012 s. 146.

²⁵ Prop. 57 L (2016-2017) punkt 6.5.2

Dette impliserer at rektor innen én uke bør ha igangsatt tiltak og utarbeidet en individuell aktivitetsplan.

I tilfeller hvor en ansatt krenker en elev, er det pålagt skolen en skjerpet aktivitetsplikt, jf. opplæringslova § 9 A-5. Dersom en ansatt på skolen får mistanke om, eller kjennskap til at en annen som arbeider på skolen utsetter en elev for krenkelser som mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, innebærer dette en plikt til å varsle rektor.

Hvilke tiltak som er egnet og valg mellom tiltak skal baseres på faglige vurderinger og forutsetter at de ansatte har oppdatert og tilstrekkelig kompetanse om skolemiljø og arbeid mot mobbing og andre krenkelser. Det er skoleeiers ansvar for å sørge for at de ansatte i skolen har nødvendig kunnskap om hvilke tiltak som ut fra faglige vurderinger anses egnet for ulike situasjoner og tilfeller.

○ *Evaluering/medvirkning og måloppnåelse*

Formålet med aktivitetsplikten er å oppnå ett trygt og godt skolemiljø. I dette ligger det en plikt for skolene å vurdere om de tiltakene som skolen har satt inn, kan oppfylle formålet. Det vises til tiltaksplikten i opplæringslova § 9 A-4 fjerde ledd første punktum som angir at skolen skal så langt det finnes egnede tiltak, skal sørge for at eleven får et trygt og godt skolemiljø. I dette ligger at skolen må vurdere om tiltakene er egnede. Det skal være inntatt i aktivitetsplanen når tiltakene skal evalueres. At plikten til å sette inn tiltak utløses av at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, innebærer at tiltaksplikten løper så lenge en elev ikke opplever at skolemiljøet er trygt og godt og det finnes egnede tiltak som kan settes inn. En praktisk konsekvens av dette er at skolen må evaluere tiltakene som er satt inn. Er ikke tiltaket egnet til å oppnå formålet, må skolen fortsette arbeidet og vurdere om tiltakene skal fortsettes eller om skolen må iverksette andre tiltak. Om aktivitetsplikten er oppfylt, beror på om skolen ut fra en faglig standard har gjort det som kan kreves av skolen og at skolen har gjennomført det som kan forventes i den konkrete saken.

○ *Dokumentasjonskrav*

Ovenfor har vi redegjort for aktivitetsplikten som kan deles inn i flere oppgaver og plikter. Det følger videre av opplæringslova § 9 A-4 siste ledd at **skolen skal dokumentere kva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikta etter første til femte ledd.**

For ansvaret som følger etter § 9 A-4 første til femte ledd inneholder ikke loven spesifikke krav til hva som skal skriftliggjøres. Vi forstår imidlertid at det skal være angitt konkret hvordan skolen skal arbeide og har arbeidet for å oppfylle skolens lovpålagte aktivitetsplikt. I de tilfeller hvor det er *utløst en aktivitetsplikt og når det skal gjennomføres tiltak i en sak*, krever loven at det utarbeides en skriftlig plan. Den skriftlige planen skal inneholde informasjon om:

- a) *kva problem tiltaka skal løyse*
- b) *kva tiltak skolen har planlagt*
- c) *når tiltaka skal gjennomførast*
- d) *kven som er ansvarleg for gjennomføringa av tiltaka*
- e) *når tiltaka skal evaluerast*

Plikten til å lage en skriftlig aktivitetsplan utløses samtidig som tiltaksplikten for skolen, etter opplæringsloven § 9 A-4 fjerde ledd.²⁶ Dette vil være når skolen får kjennskap til at elevene ikke har det trygt og godt på skolen, enten ved undersøkelse eller ved at eleven selv har sagt fra.

---

²⁶ Prop. 57 L (2016-2017) s. 32

Når det gjelder aktivitetsplanen angir forarbeidene at innholdskravene må anses som minimumskrav.²⁷ Det følger videre av forarbeidene at aktivitetsplanen må tilpasses den konkrete saken. Det vil for eksempel kunne være forsvarlig med en kortere og mer skjematisk aktivitetsplan i saker hvor skolen setter inn tiltak tidlig i prosessen eller i saker hvor tiltakene er enkle. Derimot vil kravet til planen være mer omfattende i saker der tiltakene og saksforholdet er mer sammensatt og komplekst. En aktivitetsplan trenger ikke gjelde en bestemt elev, men den kan ta for seg en situasjon eller utfordring som omfatter flere elever.

Dokumentasjonsplikten i opplæringslova § 9 A-4 syvende ledd, retter seg mot det arbeidet skolen faktisk gjør for å oppfylle aktivitetsplikten, og ikke rutiner eller planer for hvordan skolene skal sørge for et trygt og godt skolemiljø. Det er derfor viktig å skille dette dokumentasjonskravet fra de kravene som knytter seg til skolens systematiske arbeid etter opplæringsloven § 9 A-3. Dette er også omtalt som et skille på individrettet arbeid og systemrettet arbeid. Til tross for at det er forskjeller på kategoriene, er det viktig at bestemmelsene ses i sammenheng.

Skolene skal dokumentere et kontinuerlig og systematisk arbeid for å fremme elevenes rett til helse, miljø og trygghet. Et trygt og godt skolemiljø beskytter elever mot mobbing og andre krenkelser. En forutsetning for dette er et kontinuerlig og systematisk arbeid med felles fokus og tilnærming. Kontinuerlig arbeid vil si at arbeidet foregår hele tiden, og ikke bare ved for eksempel skolestart eller når en konkret situasjon har oppstått. Systematisk arbeid er at arbeidet er aktivt, gjennomtenkt og planmessig. Arbeidet utføres av alle ansatte ved skolen. Rektor har ansvar for gjennomføring av arbeidet.

Som følge av ovennevnte utleder vi som revisjonskriterier at skolene i Hemnes kommune skal:

- **ha rutiner for å følge med, gripe inn, undersøke, varsle og sette inn tiltak**

- **i saker hvor tiltaksplikten er utløst:**
  - **utarbeide individuelle skriftlige aktivitetsplaner for eleven**
  - **sørge for at de skriftlige aktivitetsplanene utarbeides så snart ansatte på skolen fikk kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt på skolen**
  - **sørge for at de skriftlige planene inneholder:**
    - **Beskrivelse av hvilket problem som søkes løst ved tiltakene,**
    - **Hvilke tiltak skolen vurderer aktuelle og har planlagt iverksatt,**
    - **Når de ulike tiltakene skal gjennomføres,**
    - **Hvem som er ansvarlige for gjennomføring,**
    - **En frist for når tiltakene skal evalueres**

Ordensreglement

Ordensreglementet er et viktig redskap for å oppfylle elevenes rett til et trygt og godt psykososialt skolemiljø. Det er kommunens plikt å sørge for at det blir fastsatt et ordensreglement for hver skole de eier. At ansvaret ligger hos skoleeier, følger eksplisitt av opplæringsloven § 9 A-10. Det er ikke nødvendig at skoleeier ved kommunestyret selv vedtar ordensreglementet. Skoleeier kan delegere myndighet til å fastsette ordensreglement, for eksempel til rektor på skolen. Det er viktig at en delegering av slike styringsoppgaver er trygg og forsvarlig. Selv om kompetansen er delegert, har kommunen fortsatt ansvaret for at ordensreglement er fastsatt i tråd med loven.

Et ordensreglement har funksjon både i det individrettede arbeidet og i det systematiske arbeidet til skolen. Ordensreglementet kan bidra til å få et mer velfungerende skolesamfunn ved at det gis regler

²⁷ Prop. 57 L (2016-2017) s. 33 og 78

om hvordan elevene skal ha det, hva elevene kan og ikke kan gjøre på skolen, og hva som skjer hvis reglene brytes. For å oppnå målet om et trygt og godt læringsmiljø er klare rammer en forutsetning. Regler for skolesamfunnet i form av ordensreglement vil bidra til et godt og trygt skolemiljø.

Ordensreglementet retter seg i hovedsak mot elevene ved skolen, men det er også viktig for rektor, ansatte og foresatte. Et ordensreglement er en forskrift, jf. forvaltningsloven § 2 og formkravene i forvaltningsloven § 38 gjør seg derfor gjeldende. Opplæringslova krever at ordensreglementet er kjent for elever og foresatte jf. rundskriv om ordensreglement. Det vises til at mange skoler praktiserer at elever og foresatte underskriver på å ha lest og forstått reglementet. Til tross for at det signeres, er ordensreglementet ikke en gjensidig bindende avtale. Ordensreglementet er også gyldig overfor dem som ikke har signert.²⁸

Vi utleder som revisjonskriterier at

- **Hemnes kommune må i forskrift utarbeide ordensreglement for den enkelte skole**
- **Skolene i Hemnes skal ha systemer for å sørge for at elever og foresatte er kjent med ordensreglementet**

Informasjon og medvirkning

Ifølge opplæringslova § 9 A-9 første ledd skal **skolen informere elevene og foreldrene om rettighetene i opplæringslova kapittel 9 A**. Skolen skal **også informere om aktivitetsplikten** etter §§ 9 A-4 og 9 A-5 og **om muligheten til å melde saken til Fylkesmannen** etter § 9 A-6. Det følger av bestemmelsens andre ledd at dersom skolen finner noe ved skolemiljøet som kan skade helsen til elevene, skal elevene og foreldrene snarest mulig varsles om det. Elevene og foreldrene skal få tilstrekkelig informasjon til å kunne vurdere om elevens rettigheter er oppfylt og hvordan de kan gå fram for å sikre at elevenes rettigheter oppfylles. Skolene forutsettes å gi informasjonen til elever og foreldre i egnet form og på egnede tidspunkter, slik at formålet med informasjonsplikten blir oppfylt.²⁹ Det kan for eksempel være riktig å gi informasjon flere ganger i året, i konkrete situasjoner og ved henvendelser om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Ifølge § 9 A-9 tredje ledd skal samarbeidsutvalget, skoleutvalget, skolemiljøutvalget, elevrådet og foreldrene **holdes informerte** om alt som er viktig for skolemiljøet, og så tidlig som mulig **tas med i arbeidet** med skolemiljøtiltak. De har rett til innsyn i all dokumentasjon som gjelder det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, og har rett til å uttale seg og komme med fremlegg i alle saker som er viktige for skolemiljøet.

Ifølge opplæringslova § 9 A-8 første og andre ledd skal **elevene få ta del i planlegging og gjennomføringa av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø**. Elevrådet kan oppnevne to representanter til å ivareta elevene sine interesser overfor skolen og styresmaktene i skolemiljø saker. Dersom det finnes et arbeidsmiljøutvalg eller lignende organ ved skolen, kan elevene møte med inntil to representanter når utvalget behandler saker som gjelder skolemiljøet. Representantene skal bli innkalt til møtet, de skal ha talerett og rett til å få sin mening protokollert. Det fremgår av opplæringsloven § 11 A at det ved hver grunnskole skal være et skolemiljøutvalg. I skolemiljøutvalget skal elevene, foreldrerådet, ansatte, skoleledelse og kommunen være representerte. Utvalget skal være satt sammen slik at representantene for elevene og foreldrene er i flertall. Reglene om samarbeidsutvalg, skoleutvalg, skolemiljøutvalg, foreldreråd og elevråd er i opplæringslova §§ 11-1 til 11-7. Utvalgene kan gi råd, men har i henhold til opplæringslova ingen besluttsende myndighet.

²⁸ Udir 8-2014 s. 5-6.

²⁹ Prop. 57 L (2016-2017) punkt 8.4.4

Det følger videre av opplæringslova §13-3d at det er skolen som plikter å sørge for samarbeid med foresatte og elever. Samarbeidet mellom skolen og elever med foresatte er nærmere regulert i § 20-3 i forskrift til opplæringslova som regulerer samarbeidet. Her fremkommer også skolens plikter.

Som følge av ovennevnte utleder vi som revisjonskriterier at **skolene i Hemnes kommune skal ha**

- **skolemiljøutvalg med elevrepresentasjon og foreldrerepresentasjon**
- **systemer som sikrer at elevene deltar i planlegging og gjennomføring av arbeid med skolemiljø**
- **systemer som sikrer at både elever og elevenes foresatte får nødvendig og tilstrekkelig informasjon om skolemiljøet og elevenes rettigheter etter opplæringsloven kapittel 9A**

Tilstandsrapport

Det følger av opplæringsloven § 13-10 at kommunen har ansvar for at kravene i opplæringslova og dens forskrifter, blir oppfylt. Ansvaret innebærer en plikt for kommunen til å stille til disposisjon nødvendige midler for oppfyllelse av kravene som følger av opplæringsloven og dens forskrifter. Kommunen skal ha et forsvarlig system for å følge opp resultatene fra slike vurderinger, og fra nasjonale kvalitetsvurderinger som departementet gjennomfører jf. opplæringslova §§ 13-10 jf. 14-4. Som en del av oppfølgingsansvaret skal det utarbeides en årlig tilstandsrapport i grunnskoleopplæringen om blant annet læringsresultat og læringsmiljø. Den årlige rapporten skal drøftes av skoleeier. Dette innebærer at administrasjonen må legge fram disse tilstandsrapportene for kommunestyret i Hemnes.

Tilstandsrapporten skal ta for seg tilstanden i grunnskoleopplæringen i kommunen. Da det i veileder for utforming av tilstandsrapporten er angitt at den minimum skal inneholde omtale om læringsresultater og læringsmiljø,³⁰ indikerer dette at det psykososiale skolemiljøet inngår i vurderinger som det vises til i tilstandsrapporten. Skoleeier kan også omtale og bruke lokale fakta ved behov.

Utdanningsdirektoratet skriver om den årlige tilstandsrapporten at den «er tenkt å fungere som et styringsverktøy, i tillegg til å være et utgangspunkt for kvalitetsutvikling på systemnivå i fylkeskommuner, kommuner og ved de enkelte skolene. Etter intensjonen skal tilstandsrapporten også rette fokus mot at skoleeierne inntar en mer aktiv rolle, og den skal bidra som kunnskapsgrunnlag for å styrke dialogen og samarbeidet på tvers av nivåer. Vurderingene som gjøres i tilstandsrapportene, utgjør viktig informasjon for det videre arbeidet med å utvikle kvalitet i opplæringen. For eksempel er tilstandsrapporten og vurderingene som sådant et viktig utgangspunkt når den politiske ledelsen i kommuner og fylkeskommuner skal drøfte videre oppfølgingsiltak. Dette for å sikre sammenheng mellom budsjettmessige og økonomiske satsinger og behovene i utdanningssektoren».³¹

Som følge av ovennevnte utleder vi som revisjonskriterier at **kommunen skal:**

- **årlige utarbeide tilstandsrapport for grunnskolen**
- **årlig legge fram tilstandsrapporten for grunnskolen for kommunestyret i Hemnes**

Revisjonskriteriene som vi har utledet overfor og gjengitt under de ulike temaene blir gjengitt også i tekstbokser i de kapitlene de har relevans.

³⁰ <https://skoleporten.udir.no/hjelp/vis/veiledning-for-tilstandsrapporten-bokmaal-?kode=57>

³¹ Jf. <https://www.udir.no/globalassets/upload/fagopplaring/kvalitet-i-fagopplaringen.pdf>

3 METODE, DATAMATERIALE OG AVGRENSNING

3.1 Metode og datamateriale

Forvaltningsrevisjonen er gjennomført i henhold til gjeldende standard for forvaltningsrevisjon³². I det følgende beskriver og drøfter vi hvordan vi har gått frem i våre undersøkelser. Vi drøfter også dataenes pålitelighet og gyldighet. Med dette menes hvorvidt dataene som er innsamlet er mest mulig nøyaktige og om det samlede datamaterialet utgjør relevant og tilstrekkelig grunnlag for å vurdere den reviderte virksomheten opp mot de utledete revisjonskriteriene og konkludere på problemstillingen.

Vi avholdt oppstartsmøte 24.9.2019. Til stede fra kommunen var enhetsleder for skole Rolf Arne Westergaard.

Revisor har brukt intervju og dokumentanalyse for å innhente informasjon om Hemnes sentralskole og Korgen sentralskole sitt arbeid innenfor det psykososiale miljøet ved skolene.

Dokumentasjonen som er utarbeidet både på enhetsnivå og for hver av skolene i kommunen har vi fått tilsendt fra enhetsleder for skole. For arbeidet på enhetsnivå/i kommunen har vi gjennomgått Kommunedelplan barn og unge, kommunens strategiske plan for enhet skole «Læringslyst og kvalitet 2014-2022» og tilstandsrapportene for skolene i perioden 2014-2019. Dokumentasjonen som revisor har fått tilsendt og som gjelder de to skolene, består av skolenes handlingsplaner innenfor området mobbing og psykososialt miljø, deres planverk, årshjul for møtevirksomhet, aktiviteter og oppgaver ved skolene. Videre har vi fått tilsendt enkelte møtereferater, sjekklister, informasjonsskriv, kalendere/aktivitetsplaner for skolene og presentasjoner om skolemiljø.

De muntlige opplysningene er innhentet fra enhetsleder samt rektorene ved de to skolene Hemnes sentralskole og Korgen sentralskole, henholdsvis Tore Wetting og Kjell Joar Petersen. Rektorene har også besvart revisors spørsmål oversendt pr. e-post.

I denne forvaltningsrevisjonen har vi gjort undersøkelser av skolenes arbeid opp mot sentrale bestemmelser i opplæringslova kapittel 9 A om elevenes skolemiljø. Bestemmelsen om aktivitetsplikt består av ulike forpliktelser for skolen og alle ansatte. For å kunne gjøre vurderinger av de utledete revisjonskriteriene har vi basert oss på informasjon fra ovennevnte dokumenter og muntlige opplysninger fra rektorene. Når det gjelder den delen av aktivitetsplikten som innebærer at en tiltaksplikt er utløst og det må lages en skriftlig aktivitetsplan, har vi undersøkt tiltaksplaner ved gjennomgang og analyse av informasjon i elevmapper arkivert ved Hemnes sentralskole og Korgen sentralskole.

Det var på undersøkelsestidspunktet til sammen femten elever ved disse skolene som hadde fått utarbeidet aktivitetsplaner; fem ved Hemnes sentralskole og ti ved Korgen sentralskole. Plikten til å utarbeide skriftlig aktivitetsplan inntreer når en elev sier at skolemiljøet ikke er trygt og godt. Revisor har ikke grunnlag for å vurdere i hvor mange tilfeller plikten til å lage en slik aktivitetsplan faktisk er utløst: revisor har altså ikke har mulighet til å kontrollere om det har vært tilfeller ved skolen hvor det burde vært utarbeidet aktivitetsplan, men hvor dette ikke har blitt gjort. Å kunne «fange opp» dette forutsetter at revisor får kunnskap om at foreldre eller elever har meldt forholdet inn til skolen, fylkesmannen eller på annen måte.

³² RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon fastsatt av Norges Kommunerevisorforbunds styre 1. februar 2011

Når det gjelder tidspunktet en elev sa fra om at det ikke er trygt og godt på skolen, tar vi utgangspunkt i opplysninger vi finner i skolens dokumentasjon. Revisor har ikke anledning til å reelt kontrollere hvorvidt slik kjennskap til situasjoner er dokumentert i alle tilfeller og om de tidspunkter som fremkommer gjenspeiler tidspunktet skolene faktisk fikk kjennskap til elevenes opplevelse av ikke å ha det trygt og godt på skolen.

Gjennomgangen av elevmappene ble gjort ved de to skolene. I innsamlingen av informasjon i elevmappene benyttet vi sjekklister utarbeidet på forhånd og som bygger på de utledete revisjonskriteriene. Gjennomgangen av elevmapper ble gjennomført av to forvaltningsrevisorer. I våre beskrivelser av funn fra mappegjennomgangen har vi vektlagt at elever ikke skal kunne identifiseres.

Revisor mener å ha samlet inn et relevant og tilstrekkelig grunnlag for å vurdere den reviderte virksomheten opp imot revisjonskriteriene og konkludere på problemstillingen. Vi mener det skriftlige datamaterialet som beskrives i rapporten er relevant for å belyse problemstillingen som søkes besvart. Vi mener også at enhetsleder skole og rektorene ved de to aktuelle skolene er relevante informanter, fordi de i kraft av sine stillinger forutsettes å ha god kjennskap til temaet for denne forvaltningsrevisjonen. Vi vurderer det innsamlede datamaterialet som tilstrekkelig for å gjøre vurderinger opp mot revisjonskriteriene og konkludere på problemstillingen.

Revisjonen har vurdert eventuelle feilkilder i det innsamlede datamaterialet. Vi har sammenliknet de ulike typene data med hverandre for å avdekke eventuelle motsetninger i opplysninger som fremkommer i dem. I tillegg har vi fremlagt datamaterialet for kommunen. På bakgrunn av forannevnte vurderinger, sammenlikninger og verifiseringer, forutsetter revisor at det ikke er vesentlige feil i datamaterialet som presenteres i rapporten. Påliteligheten og gyldigheten i det presenterte datamaterialet er også søkt sikret gjennom revisjonens interne kvalitetssikringssystem.

3.2 Avgrensninger

Revisors undersøkelser gjelder to av skolene i Hemnes kommune, Korgen sentralskole og Hemnes sentralskole, jf. kontrollutvalgets vedtak ved bestilling av forvaltningsrevisjonen: «*Primært ønskes at minst følgende skoler legges til grunn for undersøkelsene: Korgen Sentralskole og Hemnes Sentralskole*» Da skolene er de to største skolene i kommunen og dekkende for klassetrinnene 1 til 10, vurderte revisor det som tilstrekkelig og hensiktsmessig å foreta undersøkelse ved disse skolene.

Revisor har ikke har mulighet til å undersøke og gjøre vurderinger av hvordan den enkelte elev faktisk *opplever* skolemiljøet. Det følger av opplæringslova §§ 13-10 første ledd at kommunen har ansvar for at kravene i opplæringslova og tilhørende forskrifter blir oppfylt. Aktivitetsplikten består, som redegjort for ovenfor i kapittel 2, av ulike plikter for skolen; følge med, gripe inn, varsle, undersøke og lage tiltak (tiltaksplikt). Når det gjelder forpliktelsene til å følge med, gripe inn, undersøke, varsle og sette inn tiltak er forvaltningsrevisjonen innrettet hovedsakelig mot skolenes dokumenterte rutiner. For noen av forpliktelsene har vi likevel kunnet belyse og vurdere skolenes oppfølging, og i de tilfellene er det gjort. For forpliktelsen til å sette inn tiltak, er undersøkelsene rettet også mot skolenes praksis slik den lot seg belyse i skolens arkiverte dokumentasjon pr. elev med aktivitetsplan, jf. undersøkelser av skriftlige aktivitetsplaner.

4 PSYKOSOSIALT MILJØ I SKOLENE

4.1 Innledning

I kommunens *Strategisk plan 2014-2022 for enhet skole* kalt «*Læringslyst og kvalitet 2014-2022*» står det under «Skoleeiers verdigrunnlag» blant annet at «*Vi skal ha et læringsmiljø som inkluderer alle. Et kjennetegn på dette skal være at alle elever opplever trygghet og trivsel på skolen. Det skal være trygt å være flink, det skal være lov å feile*».

Under overskriften «styringsdialog om kvalitet» fremkommer at det skal være tett dialog mellom skoleeier og skole. Tilstandsrapport skal drøftes i kommunestyret og oppvekst- og kulturutvalget skal ha dialog om læringsarbeid og skoleutvikling med skolene gjennom årlig drøfting. Dette skal skje gjennom at representanter for politisk og administrativ skoleeier møter skolene gjennom organiserte og lærende møter på den enkelte skole, og at rektorene rapporterer i Helse, oppvekst- og kulturutvalget årlig (dialogmodellen).

Om læringsmiljø stadfester kommunens plan at «*Opplæringsloven gir alle elever individuell rett til et godt psykososialt miljø. Skolen skal være preget av et miljø som fremmer helse, trivsel og læring. Tiltak. Hemnes kommune skal ha skoler som aktivt følger opp mobbing og uønsket atferd. Vi skal jobbe med forebygging og motivasjon for at alle elever skal oppleve trivsel og trygghet. Arbeidet skal vises i skolenes egne handlingsplaner mot mobbing. Skoleeier skal få informasjon om status i dette arbeidet gjennom den årlige tilstandsrapporten*».

Leder for enhet skole har opplyst til revisor at det arbeides med læringsmiljøet i kommunen generelt. Felles for skolene er at hver enkelt skole skal gjøre det de kan for å oppnå ett trygt og godt skolemiljø, men det påpekes at dette også stiller krav til de foresatte og at de foresatte gir barna det de har behov for og oppfølging for et godt utgangspunkt i arbeidet med skolemiljø. Enhetsleder fortalte at for å skape et fellesskap har det i det siste vært satset på fellesaktiviteter mellom skolene i kommunen for å styrke båndene mellom elevene. Dette vil være positivt for det sosiale miljøet og for en helsefremmende skole.

I forbindelse med revisors besøk i kommunen ble det informert om at skolene i Hemnes kommune skulle ta del i læringsmiljøsenderets implementering av «Bry deg! - sammen mot mobbing». Dette er et planlagt lokalt arbeid som skal resultere i innføring på skolene. Formålet er at skolene gjennom systematisk oppfølging skal sikre arbeid med læringsmiljø av høy kvalitet. «Bry deg» som skal foregå i perioden juni 2019 til desember 2020. Målet med programmet er å skape en felles forståelse hos personalet for behovet for endring. Skolen har det overordnede ansvaret for planen og planen knyttes til kommunens overordnede plan for arbeid med læringsmiljø. Gjennom programmet skal livsmestring og psykisk helse være tema hele veien.

4.2 Nulltoleranse og aktivitetsplikt

Revisjonskriterier:

Skolene i Hemnes kommune skal

- dokumentere å ha nulltoleranse mot krenking/mobbing
- ha rutiner for å følge med, gripe inn, undersøke, varsle og sette inn tiltak

4.2.1 Hemnes sentralskole

Revisors funn

Dokumentere å ha nulltoleranse mot krenking/mobbing

Revisor fikk i samtale med rektor ved Hemnes sentralskole opplyst at arbeidet med skolemiljø har vært høyt prioritert ved skolen. Skolen har hatt tre satsningsområder i 2018 hvor klassemiljø og skolemiljø var ett av satsningsområdene. Satsingen på klasse- og skolemiljø har vært i samarbeid med helsesøstertjenesten og psykiatrisk helsesøster. Rektor har opplyst til revisor at han har revidert og utarbeidet planer og rutiner tilpasset endringene i opplæringslova § 9A. Fra Hemnes sentralskole har revisor i anledning denne forvaltningsrevisjonen fått tilsendt følgende dokumenter:

- Handlingsplan mot mobbing
- Handlingsplan mot fravær
- Elevundersøkelsen
- Ståstedsanalysen
- HMS årshjul
- Årshjul aktiviteter med tanke på sosiale aktiviteter og forebygging av mobbing og psykisk
- pedagogisk kalender 2018-2019
- sjekklister foreldremøte
- vedlegg til helsefremmende skole
- Virksomhetsplan 18/19
- tiltak helsesøster
- tiltak som er igangsatt
- Viktig informasjon for foresatte til elever på Hemnes sentralskole 2019-2020
- FAU- møte Hemnes sentralskole 3.10.19
- Vedlegg til årshjulet – SU og SMU
- Foreldremøte 25.11.19
- Invitasjon til samarbeidsmøte for å skape et bedre oppvekstmiljø på Hemnesberget
- Fokusdag- referat

Hemnes sentralskole har utarbeidet «Handlingsplan mot mobbing». Planen beskriver målsetningene med handlingsplanen. Målsetningene har vi inntatt i utklippet nedenfor.

Utklipp 1. Hemnes sentralskoles målsetninger med «Handlingsplan mot mobbing»**MÅL**

1. Hemnes sentralskole skal gjennom forebyggende tiltak forhindre at elever blir utsatt for mobbing, eller andre former for krenkelser.
2. Hemnes sentralskole skal ha rutiner for å avdekke mobbing, og elever og foresatte skal kunne oppleve at de trygt kan melde fra om mobbing.
3. Hemnes sentralskole skal følge opp den som bli mobbet og mobber.
4. Hemnes sentralskole skal ha et best mulig samarbeide med foresatte i mobbesaker.

NB! I prinsippet gjelder retningslinjene i denne planen også for andre områder i det psykososiale arbeidsmiljøet.

I handlingsplanen er det definert hva som er mobbing:

«En person er mobbet eller plaget når han eller hun, gjentatte ganger og over en viss tid, blir utsatt for negative handlinger (krenkelser) fra en eller flere personer. En negativ handling er noe en person gjør med hensikt for å skade en annen. Det kan være med ord, som når man truer, håner eller sier stygge ting som den andre ikke liker å høre. Det kan være mer håndfast, når en person slår, skubber, sparker, klyper eller holder noen fast mot hans/hennes vilje.

Det er ikke mobbing når to jevnsterke personer krangler eller slåss; det må være en viss ubalanse i forholdet. Den som bli mobbet (plaget) har ikke lett for å forsvare seg.

En annen form for mobbing er den indirekte - den som bli mobbet blir fryst ut av kameratflokket, det blir satt ut rykter og bakvaskelser som gjør det vanskelig å få venner igjen. Det går på selvtilliten løs.

(Dan Olweus)

Digital mobbing er et forholdsvis nytt fenomen. Her tar mobberen i bruk digitale hjelpemidler som f.eks internet og mobiltelefon for å ramme enkeltpersoner/andre.»

I handlingsplanens vedlegg V, blir i tillegg såkalt *skjult mobbing* definert. Her angis det at skjult mobbing kan være blant annet blikk, mimikk, kommentarer, kroppsspråk, smil, hilsing, snu ryggen til.

Det er uttrykt i handlingsplanen at skolen skal ha reell nulltoleranse i forhold til rasisme, sjikane, vold og krenkelser av medmennesker på Hemnes sentralskole. Det angis videre at det skal være mulig å komme seg gjennom skoledagen uten å utsette andre for krenkelser eller å selv bli utsatt for krenkelser.

Det er i handlingsplanen gjort nærmere rede for de konkrete bestemmelsene i opplæringslova kapittel 9A; blant annet hvordan ordlyden i bestemmelsene skal oppfattes og hensyn bak bestemmelsene. Som vi har redegjort for i kapittel 2 ovenfor, påligger det skolene en aktivitetsplikt for å sikre alle elevers rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Aktivitetspliktens ulike deler er redegjort for i skolens handlingsplan mot mobbing. Det beskrives i

handlingsplanen hvilke rettigheter som kan utledes etter opplæringslova kapittel 9A. Videre er det beskrivelser om hvor reglene gjør seg gjeldende og for hvem reglene er gjeldende for. Det beskrives også hvilke plikter som pålegges skolen og hva som skal til for at skolen kan anses å ha oppfylt sine pålagte plikter.

I tillegg til redegjørelser for hvordan nevnte del av opplæringslova skal forstås, er det i handlingsplanen inntatt konkrete tiltak for å sikre etterlevelsen av opplæringsloven, gjeldende for Hemnes sentralskole. Under overskriften «forebyggende tiltak» er det listet opp at:

- Skolen skal gi elevene utfordringer i utemiljøet gjennom å tilrettelegge for ballplasser og muligheter for varierte aktiviteter
- Skolen skal klart gi uttrykk for at mobbing (krenkelser) ikke aksepteres bl.a. gjennom ordens- og oppførselsreglement
- Inspiserende lærer (med gul vest) har spesielt ansvar for å avdekke mobbing i friminuttene
- Klassemiljøet skal drøftes og miljøfremmende tiltak foreslås i alle klasser jevnlig. Dette arbeidet skal påbegynnes første skoleuka. Det gjelder å holde fokus på respekt for hverandre for å unngå mobbing
- Mobbing skal være et tema i alle klasser (jevnlig) hvert år
- Elevundersøkelsen gjennomføres hvert skoleår. Resultatet av denne skal analyseres i kollegiet, i FAU og i elevrådet. Om nødvendig iverksettes nye tiltak på klasse- og/eller skole-nivå
- Elevsamtalen skal kvalitetssikre at mobbing blir tatt opp med den enkelte
- Klassen skal arbeide med holdninger til mobbing- det er viktig «å bry seg»
- Foreldre/foresatte bør spørre elevene og melde fra om signaler som kan tyde på at mobbing forekommer
- Foreldre/foresatte oppfordres til å drøfte grenser og felles normmønstre i forbindelse med f.eks. ungdomsfester o.l.
- Signaler om at lærer (e) mobber elev (er) skal tas på alvor og følges opp av rektor

I dokumentet kalt «årshjulet» inngår aktiviteter med tanke på sosiale aktiviteter mellom elevene, elever og foreldre og med de ansatte på skolen. Her er det inntatt punkt om forebygging av mobbing og psykisk helse, forebygging i forhold til mobbing og med tanke på å bygge et sosialt fellesskap for elevene ved Hemnes sentralskole. Dokumentet er utarbeidet i forbindelse med skoleåret 2019/2020 og angir hva som skal gjøres, når det skal gjøres og hvem som er ansvarlig for gjennomføring av aktivitetene.

I skolens ordensreglement er det inntatt beskrivelser av hvilke tilfeller som slås ned på, og ikke er akseptert på skolen eller overfor medelever og ansatte. Det er også innatt sanksjoner for slike hendelser.

Rutiner for å følge med, gripe inn, undersøke, varsle og sette inn tiltak

I Hemnes sentralskoles *Handlingsplan mot mobbing* er det informasjon om hvem som er omfattet av aktivitetsplikten. Det er henvisning til opplæringslovas forarbeider som angir at aktivitetsplikten ikke gjelder for personer som befinner seg på skolen mer tilfeldig. Eksempler på dette kan være personer som henter avfall, håndverkere eller utfører enkeltoppdrag, bud eller andre som leverer varer til skolen. Foreldre, slektninger eller andre som regelmessig følger eller henter elevene på skoler er heller ikke omfattet av aktivitetsplikten. Videre henvises det til at det konkrete innholdet og omfanget av aktivitetsplikten må fastsettes nærmere ut fra hvilken rolle, arbeidsoppgaver og posisjon den ansatte har på skolen. Det henvises videre til at forarbeidene angir at det for eksempel kreves mer av en lærer, miljøarbeider eller en rektor, enn det som kreves av en vaktmester eller renholdsarbeider.

Følge med

Det er i handlingsplanen mot mobbing inntatt at ansatte har en plikt til å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø. Det er i skolens rutiner angitt at det skal gjennomføres elevsamtaler og elevundersøkelser, som dermed kartlegger hvordan elevene har det på skolen.

I handlingsplanen vises det i vedlegg V hva de som arbeider ved skolen skal se etter i friminuttene, hva som skal gjøres og forslag til aktiviteter som kan settes i gang. I friminuttene skal det ses etter språk, kommunikasjon, aktiviteter, støy, ensomme elever og utrop. Det fremkommer også at det skal observeres, koble inn SLT-koordinator³³ og etterspørres opplysninger samt snakke med elevene som er i situasjonen.

I handlingsplanen mot mobbing vises det også til at de som arbeider på skolen må være bevisste på at barn og unge viser sin utrygghet og mistriivsel på forskjellige måter. Elevens væremåte kan blant annet gi en viktig pekepinn på hvordan eleven opplever skolemiljøet. Også endringer i det sosiale samspillet mellom elevene eller i klassemiljøet kan tenkes å gi grunnlag for mistanke om at eleven ikke har det trygt og godt og fordrer at ansatte følger med.

Skolene i Hemnes kommune har en felles plan for fraværshåndtering. Av denne følger at det skal være kontakt mellom skole- hjem ved elevens fravær. Hemnes sentralskole har også utarbeidet en handlingsplan mot fravær som angir å være gjeldende særskilt for skolen. Det fremgår her at kontaktlærer fører fravær og kartlegger skolesituasjonen til elevene. Dersom en elev har et høyt fravær er dette en indikator på at det er forhold som lærer må sjekke ut og kartlegge bakgrunnen for fraværet hos eleven. Dette gir således lærer anledning til å følge med på om det er forhold ved skolen og skolemiljø som medfører fravær og om det således er forhold lærer kan bidra med å løse. Kontaktlæreren kartlegger elevens situasjon ved å innhente informasjon fra eleven selv og informasjon fra elevens foresatte. Det er videre utarbeidet en mal for innhenting av informasjon og samarbeidsavtale som gir kontaktlærer veiledning i situasjonen. Denne må signeres av både elev og foresatte.

Rektor har opplyst til revisor at mobbing ikke alltid er enkelt å avdekke og det er derfor viktig at skolens ansatte ser etter signaler på at mobbing foregår. Ifølge rektor er ett tiltak innenfor forebygging at skolen har styrket inspeksjonen fra at det er tre ansatte som har inspeksjon til det dobbelte. Han fortalte at det er en klar tendens til at det er i friminutter og i overgang mellom timene at uønskede situasjoner oppstår. Han fortalte videre at i tillegg til lærerstaben har skolen ni assistenter. Disse to tiltakene har ifølge rektor hjulpet veldig, til tross for at ikke alt kan avdekkes. Skolen er stor, og alle områder kan derfor ikke dekkes til enhver tid, fortalte rektor.

Rektor opplyser også at tilstedeværelse og kommunikasjon med elevene er viktig i slike situasjoner, da det både er forebyggende og avvergende i seg selv. Rektor opplyser at en stor del av mobbing som oppstår foregår på nett på fritiden og at som en følge av dette opplever de elevene dette gjelder usikkerhet og nervøsitet også på skolen. Nett- og telefonmobbing involverer også ofte ungdommer fra andre steder enn skolen og oppleves derfor mer massivt for de elevene som blir utsatt for dette. Hvordan eleven har det på fritiden, gjenspeiler ofte hvordan eleven deretter har det på skolen. Det er ikke alltid like lett å se mobbingen utenfra, men dette viser viktigheten av at de ansatte er årvåke og følger med på det som foregår. Samarbeid med andre utenfor skolen, anses også å være sentralt da samarbeid utenfra bidrar i å sikre forebygging av mobbing og uønskede situasjoner. Det at skolen har psykiatrisk helsesøster som samarbeider tett med skolen, uttaler rektor at er viktig for elevene. Skolen blir ofte gjort oppmerksom på forholdet via eleven selv, eller via elevenes foresatte.

³³ SLT er en samordningsmodell for lokale, forebyggende tiltak mot rus- og kriminalitet, jf. <http://kriminalitetsforebygging.no/slt/>

Rektor opplyser om at skolens foresatte møtes i FAU-utvalg og ved klasseforeldremøte. I handlingsplan mot mobbing er det angitt at resultatet av elevundersøkelsen skal analyseres i kollegiet, i FAU og i elevrådet. Å gjennomføre slike undersøkelser er således en metode for å kartlegge elevens opplevelse av skolemiljøet. Ved at dette drøftes i FAU-utvalg og ved klasseforeldremøte utgjør dette en måte for både de i utvalgene og for skolens ansatte, inkludert rektor til å følge med.

Gripe inn

Handlingsplanen mot mobbing inneholder redegjørelser for hva plikten til å gripe inn består av. Å gripe inn er en handling som foretas umiddelbart og handlingen er rettet mot å stoppe en situasjon som pågår og er forholdsvis akutt. I handlingsplanen vises det til at det kan for eksempel dreie seg om å stanse en slåsskamp eller en annen fysisk krenkelse, om å stanse en utfrysingssituasjon eller stanse og irrettesette elever som krenker andre elever verbalt.

Det kan ikke stilles krav om en bestemt fremgangsmåte, men det ligger noen begrensninger i plikten til å gripe inn og dette er det redegjort for i handlingsplanen. Det er i handlingsplanen angitt at plikten til å gripe inn er begrenset til inngrep som er mulig å gjennomføre. Hva som er mulig å gjennomføre for de som arbeider på skolen, må vurderes konkret ut fra hensynet til de ansatte og til elevene. Grensen for å gripe inn er at den ansatte ikke skal stå i fare for å skade seg selv eller krenke noen av elevene for å stanse situasjonen. Det er ikke i skolens handlingsplan eller øvrige dokumenter som skolen har oversendt revisor, nærmere veiledning om hvordan ansatte ved Hemnes sentralskole skal gripe inn i ulike situasjoner.

Varsle

I handlingsplanen angis ansattes plikt til å varsle. Ansatte som oppdager mobbing skal melde fra til kontaktlærer. Henveler fra elever, foreldre/foresatte skal registreres og bli behandlet. I vedlegg I inntatt i handlingsplanen er det et registreringsskjema hvor hendelsen skal beskrives og hvor det skal krysses av blant annet om saken er meldt til rektor eller ikke. Det angis i vedlegg II at det skal gis informasjon til rektor før det iverksettes tiltak. Det skal utarbeides forpliktende kontrakt mellom skolen og mobber. Kontrakten skal signeres av rektor. De ansatte er angitt å varsle rektor ved alle saker som klassifiseres som mobbing. Lærere har i utgangspunktet ansvaret for oppfølging av saker, men det fremkommer ikke som klart om når rektor varsles og hva som skal til for at rektor skal varsles.

Varslingskravet gjelder også for rektor, da rektor skal varsle skoleeier i alvorlige saker. I handlingsplanen er det informasjon om hva som er alvorlig sak vil bero på en skjønnsmessig vurdering. Det vises videre noen eksempler på hva som kan utgjøre en alvorlig sak.

Undersøke

Det er et krav at rektor skal sikre at skolen *undersøker* i tilfeller ansatt ved skolen eller rektor mistenker, mottar varsel eller en elev sier fra om at eleven ikke har det trygt og godt på skolen. Videre står det i lovtekst at undersøkelsen *skjer snarest*.

I flere vedlegg til handlingsplanen er det skjemaer og veiledning til bruk i håndtering av en sak. Det redegjøres blant annet for at hele personalet ved skolen skal være oppmerksomme på at mobbing kan forekomme og skal gi melding til elevens kontaktlærer dersom andre ansatte blir oppmerksomme på forholdet. Kontaktlærer har i utgangspunktet ansvar for å følge opp mobbesaken. Det fremkommer at partene i saken skal forklare seg én og én. Her er det tatt inn en samtalemødel som kontaktlærer kan eller bør benytte i slike situasjoner. Samtalemødelen er veiledning til hvordan

samtalen med offeret kan legges opp. Videre er det veiledning for samtaler med mobberer, for gjennomføring av gruppesamtaler, samtale hvor mobbeoffer og plagerne er sammen samt om samtale som skal gjennomføres med foresatte til henholdsvis både mobbeoffer og plagerne.

Sette inn tiltak

Da plikten til å sette inn tiltak er basert på undersøkelser som frembringer fakta om situasjonen og bakgrunn for elevens opplevelse av skolemiljøet, følger det en plikt for skolen til å følge opp de tiltakene skolen har iverksatt for eleven. Skolens handlingsplan viser til forpliktelsen som skolen har etter opplæringslova til å finne egnede tiltak når en elev sier at skolemiljøet ikke er trygt og godt. Det samme gjelder når en undersøkelse viser at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Videre innebærer skolens tiltaksplikt «at skolen som en del av tiltaksplikten, også må følge opp tiltakene sine, evaluere virkningene og eventuelt legge til eller endre tiltak hvis det er nødvendig for å gi eleven et trygt og godt skolemiljø». Skolen må evaluere virkningene og eventuelt legge til eller endre tiltak dersom det er nødvendig for å oppnå formålet om et trygt og godt skolemiljø.

Det følger videre av handlingsplanen at det skal utarbeides en skriftlig aktivitetsplan og mobbesaken skal diskuteres. For mobber skal det utformes en kontrakt etter et skjema som er vedlagt i handlingsplanen. Kontrakten er gjeldende mellom mobber og skolen, og kontrakten skal forevises elevens foresatte. Videre er det satt inn aktuelle sanksjoner som kan gjøres gjeldende overfor den som mobber. Ifølge handlingsplanens «kontrakt mellom mobber og skolen» skal det angis i kontrakten at situasjonen skal evalueres. Kontrakt og referat fra evalueringssamtale, eventuelt oppfølgingsplan skal oppbevares i elevmappe og kopi settes inn i rød perm på kontoret på skolen.

Det er i handlingsplanen også inntatt informasjon om øyeblikkelig hjelp overfor den som blir mobbet. Dersom mobbingen vedvarer, skal skolens konsekvenstrapp³⁴ følges både for mobber og mobbeoffer. Kontaktlærer er ifølge handlingsplanen ansvarlig for å følge opp og se til at kontrakten blir oppfylt. Når det gjelder den som blir mobbet, skal kontaktlærer og temalærer snakke med eleven og høre hvordan det går. Det skal også gjennomføres en mer formell samtale en gang i uken.

Skolen har også opptrappingsplan. Opptrappingsplanen skjerper de tiltakene skolen gjør ved behov, for at elevene skal oppnå et trygt og godt skolemiljø. Også når det gjelder skolens opptrappingsplan viser dette til at det er nødvendig å evaluere situasjonen for å kunne benytte opptrappingsplanen.

Revisors vurderinger

Revisor oppfatter at det sentrale dokumentet ved Hemnes sentralskole vedrørende elevenes psykososiale miljø, er *Handlingsplan mot mobbing*. I dokumentet har skolen definert begrepene mobbing og krenkelse, konstatert at skolen har nulltoleranse og det er informasjon om hvordan skolen skal arbeide både forebyggende og hvordan det skal arbeides ved tilfeller av mobbing. Dette er tema også i andre dokumenter gjeldende for skolen slik som i *ordensreglementet* og i *årshjulet* som gjelder forebygging av mobbing for skoleåret 2019/20. I de nevnte sentrale dokumentene *Handlingsplan mot mobbing* og *ordensreglement* inngår informasjon om hvordan skolen sanksjonerer mobbing. At skolene skal ha nulltoleranse følger av opplæringslova § 9 A-3. Utdanningsdirektoratet angir i sin veileder om skolemiljø at prinsippet om nulltoleranse ble tatt inn i opplæringslova for å understreke hvor viktig det er at skolene har tydelige holdninger på dette området. ***På bakgrunn av revisors funn og med henvisning til forståelsen av prinsippet om nulltoleranse er revisors vurdering at Hemnes sentralskole har oppfylt revisjonskriteriet om å dokumentere å ha nulltoleranse mot krenking/mobbing.***

³⁴ Skolens konsekvenstrapp er en opptrappingsplan ved mobbing. Konsekvenstrappen starter med tilsnakk fra den som avdekker en krenkelse, samtale med kontaktlærer, møte med rektor, stormøte, bekymringssamtale med politiet, barnevernet og klassebytte/skolebytte.

Som det fremkommer under revisors funn inneholder Hemnes sentralskoles *Handlingsplan mot mobbing* informasjon om skolens og de ansattes forpliktelser til å *følge med, gripe inn, undersøke, varsle og sette inn tiltak*. Dette er flere av delene av aktivitetsplikten som alle som arbeider ved skolen har etter opplæringslova § 9 A-4.

Opplæringslova pålegger som nevnt «alle som arbeider ved skolen» en aktivitetsplikt. Forpliktelsene kan imidlertid være noe ulik avhengig av hvilken stilling/rolle den som arbeider ved skolen har. Når det gjelder plikten til å *følge med* finner ikke revisor informasjon i kommunens dokumenter om følge med- plikten for andre enn de som er ansatt i lærerstilling. Det er altså ikke retningslinjer om hvordan de ulike gruppene av ansatte skal følge med. Heller ikke for plikten til å gripe inn, er det informasjon om det vil være forskjell på denne plikten avhengig av hvilken rolle vedkommende har ved skolen. Når det gjelder plikten til å varsle, så gjelder denne for alle. Videre fremgår det at undersøkelse i saken skal ledes av elevens kontaktlærer. For de to sistnevnte forpliktelsene oppfatter revisor at det fremkommer av skolens handlingsplan hvem som skal utføre disse forpliktelsene.

Følge med- plikten må, som redegjort for i kapittel 2, tilpasses de konkrete omstendighetene rundt elevene og forhold ved skolen. For eksempel har elevenes alder, elevgruppens sammensetning og forhold ved skoleanlegget betydning for hvordan skolen plikter å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø. Revisor finner ikke slik informasjon i skolens handlingsplan eller i skolens øvrige dokumenter.

Vi fant heller ikke i skolens dokumenter informasjon om plikten til å *gripe inn* skal være lik for alle ansatte ved skolen eller om det skal være noen forskjeller i plikten avhengig av stillingstyper. Det fremkommer i handlingsplanen at det gjelder begrensninger ved inngripen, men revisor har ikke funnet nærmere veiledning i hvilke avveininger som må foretas av de ansatte.

Når det gjelder plikten til å *gjennomføre undersøkelse*, inneholder kommunens *Handlingsplan mot mobbing* informasjon om at plikten til undersøkelser tillegges kontaktlærer. Det er informasjon i handlingsplanen om hvordan undersøkelser skal gjennomføres.

Når det gjelder skolens plikt til å *sette inn tiltak*, inneholder handlingsplan mot mobbing og opptrappingsplan informasjon om hvordan de ansatte skal gå fram. Det er informasjon om hvem som er ansvarlig for å påse at kontrakt oppfylles og at tiltak evalueres.

Gjennom Hemnes sentralskoles handlingsplan mot mobbing får alle ansatte informasjon om aktivitetsplikten. For enkelte av forpliktelsene er det imidlertid ikke nærmere drøftelser eller avklaringer for om hvordan forpliktelsene skal gjennomføres av de ansatte ved Hemnes sentralskole. ***På bakgrunn av revisors funn er revisors vurdering at Hemnes sentralskole ikke fullt ut har oppfylt revisjonskriteriet om å ha rutiner for å følge med, gripe inn, undersøke, varsle og sette inn tiltak.***

4.2.2 Korgen sentralskole

Revisors funn

Dokumentere å ha nulltoleranse mot krenking/mobbing

Revisor fikk i samtale med rektor opplyst at arbeidet med skolemiljø er kontinuerlig. Fra Korgen sentralskole har revisor fått oversendt følgende dokumenter i anledning denne forvaltningsrevisjonen:

- Handlingsplan mot mobbing og annen uønsket adferd
- aktivitetsplan mal og eksempel
- Handlingsplan fraværshåndtering
- HMS Korgen
- Individuelt tilpasset plan
- Kartleggingsrutiner ved Korgen sentralskole
- Korgen sentralskole- tiltak igangsatt etter ny opplæringslov
- Referat FAU møte 12.06.19
- Satsningsområde ståstedsanalyse korgen sentral
- Virksomhetsplan 18-19
- Årshjul korgen
- Årshjul vurdering korgen barneskole og ungdomsskole
- Årshjul møter råd og utvalg 19-20
- Ordensreglement med vurderingskriterier for Hemnes kommune
- Tillegg ordensreglement
- Presentasjon FAU 31.10.2019 og 13.02.2020
- Referat møte FAU Korgen sentralskole 31.10.2019 og 13. februar 2020
- Inspeksjonsplan datert 06.02.2020
- Ekstra inspeksjon

I *Handlingsplan mot mobbing og annen uønsket atferd* er det referert til opplæringslovas bestemmelser og tatt utdrag fra opplæringslova kapittel 9A. Handlingsplanen viser til formålet i henhold til opplæringsloven § 9 A-2 og angir at «*Alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring*». Handlingsplanen angir at det ved skolen skal jobbes kontinuerlig og systematisk for å fremme helsa, miljøet og tryggheten til elevene. Videre har handlingsplanen også utdrag av lovteksten som angir elevenes rettigheter og skolens plikter i henhold til lovteksten.

I skolens handlingsplan er begreper som mobbing, krenkende atferd, utestenging, uthenging osv. definert, jf. utklipp 2 nedenfor.

Utklipp 2. Korgen sentralskoles klargjøring av begreper

3. Klargjøring av begreper

Med **krenkende adferd** mener vi at elever blir utsatt for sårende handlinger som mobbing, vold, krenkende språkbruk, rasisme, diskriminering, utestenging og uthenging.

Med **mobbing** mener vi at en eller flere elever sier eller gjør vonde eller ubehagelige ting mot en annen elev gjentatte ganger i en situasjon der den som blir utsatt har vanskelig for å forsvare seg.

Med **vold** mener vi at noen bruker fysisk makt for å skade andre.

Med **krenkende språkbruk** mener vi at å bli utsatt for banning, bruk av skjellsord eller andre sårende bemerkninger.

Med **rasisme** mener vi at noen blir forskjellsbehandlet eller plaget fordi de har annen hudfarge, en annen religion eller snakker et annet språk.

Med **diskriminering** mener vi dårligere behandling eller trakassering på grunn av kjønn, funksjonsevne, tro, hudfarge eller etnisk opprinnelse.

Med **utestenging** mener vi å bli holdt utenfor en gruppe eller klasse der en naturlig har tilhørighet.

Med **uthenging** mener vi krenkende ord og negativ omtale på internett eller sosiale medier.

I planen er det også definert hvem som har ansvar for de ulike oppgavene knyttet til handlingsplanen og de oppgaver som følger av denne og gjeldende regelverk på området, jf. utklipp 3.

Utklipp 3: Ansvarsfordeling**4. Klargjøring av ansvar**

Enhetsleder skole har ansvar for å se til at skolen følger opp handlingsplanen, og at planen gjennomgår årlig revisjon.

Rektor har ansvar for at alle ansatte følger opp regler og rutiner og fremstår som gode rollemodeller. For at arbeidet med skolemiljø skal fungere godt, må rektor sørge for at alle ansatte har den kunnskap og kompetanse som skal til, at skole-hjem-samarbeidet fungerer godt og at det er et godt samarbeid mellom skole og rådsorganene.

Kontaktlærer har ansvar som leder og rollemodell i klasserommet og skal være tydelig på hvilken adferd som er akseptabel. Kontaktlærer skal aktivt og kontinuerlig arbeide for et godt klassemiljø.

Faglærere skal delta aktivt for å avdekke og forebygge mobbing og annen krenkende adferd. Faglærer skal følge opp de regler og avtaler som er gjort med kontaktlærer, for å sikre et godt klassemiljø.

Andre ansatte skal aktivt støtte opp om skolens arbeid for å hindre krenkende adferd, gjennom å følge skolens rutiner og regler. Alle ansatte plikter å involvere seg, dersom de avdekker krenkende adferd.

Foresatte har ansvar for at deres barn følger skolens regler og anvisninger fra skolens ansatte. Det forventes at foresatte formidler positive holdninger om skolens ansatte og elever til sine barn. Foresatte skal formidle til sine barn at mobbing og annen krenkende adferd ikke er akseptabelt. Dersom det avdekkes mobbing, har foresatte ansvar for å bidra til en positiv løsning, sammen med skolen og elevene.

Elever skal forholde seg til kommunens ordensreglement og øvrige regler som gjelder for skolen og klassen. Elevene skal være kjent med at brudd på reglene får konsekvenser. Det forventes at elevene jobber for å utvikle seg selv faglig og sosialt, og at de støtter de ansattes arbeid for et godt skole- og klassemiljø.

Rådsorganene skal være aktiv i arbeid for et godt skolemiljø og komme med innspill som støtter dette arbeidet. Medlemmer i rådsorganer har et særskilt ansvar for å være positive rollemodeller og bidra positivt til skolens arbeid med skolemiljø.

I utklippene overfor som er hentet fra handlingsplanen mot mobbing beskrives altså hva som ikke er akseptabel atferd og hvem som har ansvar for hva når det gjelder det psykososiale miljøet ved skolen.

I handlingsplanens punkt 6, angis skolens forebyggende arbeid og arbeid med det psykososiale skolemiljøet. Målet med forebyggende arbeid er «*Elevene skal oppleve et trygt og godt skole- og klassemiljø, med gode relasjoner mellom elevene og mellom elever og voksne*». I handlingsplanens punkt 8, angis målsetningen med tiltak mot krenkende atferd å være at «*Elever, foresatte og ansatte skal være trygg på at når skolen er kjent med tilfeller av krenkende adferd, settes det inn tiltak som gjør at slik adferd opphører*».

I dokumentet kalt «årshjulet» inngår aktiviteter med tanke på sosiale aktiviteter mellom elevene, elever og foreldre og med de ansatte på skolen. Her er det inntatt punkt om forebygging av mobbing og psykisk helse, og om å bygge et sosialt fellesskap for elevene ved Korgen sentralskole. Dokumentet angir hva som skal gjøres, når det skal gjøres og hvem som er ansvarlig for gjennomføring av de ulike aktivitetene.

Rutiner for å følge med, gripe inn, undersøke, varsle og sette inn tiltak

Revisor har fått opplyst i samtale med rektor at arbeid med skolemiljøet ved skolen er høyt prioritert, både det fysiske- og det psykososiale skolemiljøet. Det opplyses om mye positivt arbeid og gode rutiner ved skolen. Videre påpeker rektor at brannen har preget både arbeidsmiljø og læringsmiljøet ved skolen. I handlingsplanen er «Årsplan» inntatt. I årsplanen er det henvist til aktiviteter som skal gjennomføres, hvem som har ansvar og hva som skal gjøres. Her er det inntatt punkter om handlingsplanen, elevsamtaler, utviklingssamtaler, foreldremøter, evaluering av rutiner, orientere elevråd, FAU, SU og SMU³⁵, elevundersøkelser, ståstedsanalyser.

Som tidligere redegjort for, påligger det skolen en aktivitetsplikt for å sikre at alle elever har et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Aktivitetspliktens ulike deler fremkommer gjennom opplæringslova § 9A-4 og gjennom skolens interne rutiner.

I Korgen sentralskoles handlingsplan er det redegjørelser for atferd som ikke er akseptert og hvem som har ansvar i ulike situasjoner som kan oppstå. I skolens handlingsplans punkt om klargjøring av ansvar er det inntatt at «*rektor har ansvar for at alle ansatte følger opp regler og rutiner(..) og at alle ansatte har den kunnskap og kompetanse som skal til*» for å håndtere de ulike situasjonene. Videre følger det av planen hvordan skolen skal arbeide for å fremme elevenes rett til helse, miljø og trygghet.

Følge med

Det er i handlingsplanen inntatt under 2. punkt utdrag fra opplæringslova § 9A. Det er inntatt at alle som arbeider ved skolen skal «*følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø*». Under overskriften «*forebyggende arbeid*» i handlingsplanens punkt 6 angis først formålet med det forebyggende arbeidet som skal gjennomføres for at elevene «*skal oppleve et trygt og godt skole- og klassemiljø, med gode relasjoner mellom elevene og mellom elever og voksne*». Videre er det angitt når og hvordan arbeidet med klassemiljø gjennomføres under disse punktene.

I skolens handlingsplan redegjøres det for at kontaktlærer og andre ansatte kan få mistanke om eller avdekke mobbing eller annen krenkende atferd. Dersom observasjonen gjøres av inspektør eller annen ansatt, er de pålagt å rapportere forholdet videre til kontaktlærer. Det angis videre at slike observasjoner skal følges opp og undersøkes aktivt med formål om å finne ut hva den konkrete situasjonen er.³⁶

I skolens årsplan som er inntatt i handlingsplanen angis at ansatte før skolestart skal gjennomgå handlingsplanen. I kartleggingsrutiner ved Korgen sentralskole er det angitt at elevtrivsel og klassemiljø skal kartlegges.³⁷ I den sammenheng vil resultatet brukes til individuelle samtaler med foresatte gjennom foreldresamtaler og på foreldremøter, står det. I presentasjonen til FAU-møte 31. oktober 2019 fremgår det at elevundersøkelsen og spekter er tema på møtet. I referat fra samme møte fremkommer det også at «Bry deg!» Har vært tema og fokus på i tillegg til temaet rus og ungdom.

I planen er det også angitt hvordan det skal arbeides forebyggende for å oppnå et trygt og godt skolemiljø, jf. utklipp 4 på neste side.

³⁵ Foreldrerådets arbeidsutvalg (FAU), SU (samarbeidsutvalg/driftsstyre) og skolemiljøutvalg (SMU)

Forskjellen på SU og SMU er at SU er skolens øverste rådgivende organ hvor både elever, foreldre, undervisningspersonale, andre ansatte og to representanter fra kommunen skal være representert. SMU gir råd i saker om skolemiljø. Her er samme parter representert og et krav om at foreldre og elever skal være i flertall.

³⁶ Se videre drøftelse om undersøkelse

³⁷ Resultater kommer frem blant annet gjennom tilstandsrapport for skolene.

Utklipp 4: Forebyggende arbeid**6.1 Arbeid med klassemiljø**

Kontaktlærere og faglærere bruker tid på å etablere seg som tydelige og samkjørte ledere ved oppstart av skoleåret.

Det etableres faste rutiner for plassering i klasserom, start og avslutning av timer.

Klassen utarbeider trivselsregler for klassen og rutiner for orden i klasserommet.

Kontaktlærer har gjennom skoleåret elevsamtaler med elevene og utviklingssamtaler med elev og foresatt, der klassemiljø er et tema.

Kontaktlærer gjør jevnlig vurdering av klassemiljøet og behovet for å presisere regler og rutiner i klassen.

6.2 Motivering for skolearbeid og faglig utvikling

Skolen skal gjennom god undervisning og god undervegsvurdering motivere den enkelte elev forskolefaglig utvikling og på denne måten skape positive holdninger til skole og skolearbeid.

6.3 Forebygging av konfliktsituasjoner

Kontaktlærer tar opp elevenes oppførsel på skolebussen i klassen. Uro, bråk og mobbing på bussen er ikke akseptert.

Det skal være inspeksjon på bussholdeplassen i forbindelse med at bussene kommer om morgenen og ved retur etter skoletid.

Det er faste regler for hvor elevene kan oppholde seg i friminutt, og hva som er tillatt.

Det gjennomføres inspeksjon i friminutt etter egen plan.

6.4 Elevengasjement

Det øves på sosial handlingskompetanse i klassene.

Elevrådet skal være med i planlegging og gjennomføring av miljøtiltak ved skolen. Saker som er av vesentlig betydning for skolemiljøet skal elevrådet bli løpende orientert om. De skal årlig få gjennomgang av resultat av elevundersøkelsen og være involvert i oppfølgingsarbeidet med denne.

6.5 Skole-hjem-samarbeid

Ved skolestart orienteres alle foresatte skriftlig om handlingsplanen og rettigheter vedrørende §9A. Handlingsplanen sendes i sin helhet hjem til de foresatte til alle nye elever ved skolen.

Kontaktlærer presenterer på første foreldremøte hvilke tiltak som gjøres for å etablere et godt skole- og klassemiljø. Kontaktlærer orienterer på samme møte om hvilke forventninger skolen har til foreldrene.

Foresatte henvender seg til kontaktlærer ved bekymringer omkring skolemiljø. Kontaktlærer orienterer foresatte om deres rett til enkeltvedtak i slike saker.

I spesielle saker henvender foresatte seg til skolens administrasjon. Skolens administrasjon orienterer foresatte om deres rett til enkeltvedtak i slike saker.

Kontaktlærer henvender seg til de aktuelle foresatte ved saker som angår enkeltelever. I alvorlige saker involveres skolens administrasjon i kontakten mellom skole og foresatte.

6.6 Skolemiljøutvalget

Skolemiljøutvalget skal årlig få gjennomgang av resultat av og tiltak ifm elevundersøkelse og trivselsundersøkelse.

Saker som er av vesentlig betydning for skolemiljøet skal skolen sørge for at skolemiljøutvalget blir løpende orientert om. Skolemiljøutvalget skal så tidlig som mulig tas med i planlegging og gjennomføring av miljøtiltak ved den enkelte skolen.

I punktene som omhandler det forebyggende arbeidet angis hva som skal gjøres, og hvem som har ansvar for gjennomføring. Det er i punkt 6.1 angitt at kontaktlærer gjennom skoleåret har ansvar for elevsamtaler med elevene og utviklingssamtaler med elev og foresatt, der klassemiljø er et tema. Kontaktlærer skal jevnlig gjøre vurdering av klassemiljøet og behovet for å presisere regler og rutiner i klassen. Det skal være inspeksjon på bussholdeplassen og i friminuttene.

Det er angitt at elevsamtale og utviklingssamtale, elevundersøkelse og trivselsundersøkelse er metoder som bidrar til kartlegging av klassemiljø. I kartleggingsrutiner ved Korgen sentralskole er det inntatt at det er rektor eller kontaktlærer som har ansvar for å gjennomføre kartleggingen av elevtrivsel og klassemiljø. Videre angis lærerens observasjoner og henvendelser fra elever og foresatte å være metoder for avdekking av mobbing eller annen krenkende adferd.

Det er i stor grad opp til kontaktlærer og inspektør å følge med på hvordan elevene har det og hva som foregår både i timer og i friminutt. Det fremkommer at inspektøren i friminuttet har på gul vest og følger egen plan. Rektor opplyser om at det på bakgrunn av enkeltsaker har medført at skolen må drive oppfølging av elevene ved skolen i større grad, både med lærere og assistenter. Rektor opplyser om at inspeksjoner er ressurskrevende og at det er derfor satt inn ekstra ressurser for at lærer og assistenter kan observere elevene og samspillet mellom eleven, dette med det formål om å få kontroll på situasjoner som ikke skal forekomme. Revisor har på bakgrunn av informasjonen om inspeksjon, bedt skolen oversende dokumentasjon for gjennomføring av dette. Revisor fikk tilsendt et dokument som viste en uke med inspeksjon ved skolen. Dokumentet viser for hvert friminutt om det er satt inn forsterket inspeksjon. Dokumentet har vi inntatt i utklipp 5 nedenfor. Dokumentet viser tidspunktene for hver av friminuttene pr. dag, og det markeres med en stjerne ved hvert friminutt hvor det har vært satt inn forsterket inspeksjon. Initialene til forsterket inspeksjon settes i en annen kolonne.

Utklipp 5: Inspeksjonsplan for uke 42

DAG/DATO	PAUSE	FRAVÆR	VIKAR
MANDAG	8.15-8.30		
	10.30-10.45	*	FOV
	10.45-11.00	BN, *	FOV MØ
	12.30-12.45	VL, *	SAV MØ
	12.45-13.05	*	MØ
	Buss		
TIRSDAG	8.15-8.30		
	10.30-10.45	*	KFJ
	10.45-11.00	*, BO	KFJ, PØ
	12.30-12.45	*	PØ
	12.45-13.05	*, VL, MUS(e)	SAV KJ
	Buss		
ONSDAG	8.15-8.30		
	10.30-10.45	BO, *	PØ G1
	10.45-11.00	*	SAV
	12.30-12.45	FL, *	PØ, KFJ
	12.45-13.05	*	KFJ
	Buss		
TORSDAG	8.15-8.30		
	10.30-10.45	*	FOV
	10.45-11.00	*, KRF	MØ, PØ
	12.30-12.45	*	PØ
	12.45-13.05	*	MØ
	Buss		
FREDAG	8.15-8.30		
	10.30-10.45	VL, b5(ot), *	SAV
	10.45-11.00	*	Ø1
	12.30-12.45	VL, *	Ø1
	12.45-13.05	KRF, *	Ø1
	Buss		

UKE: 42

EKSTRA DENNE UKEN
 HF: 1 time barneskole
 Man 14/10: FO jobb 8³⁰-12⁰⁰ (b-2mm)

På bakgrunn av det sosiale samspillet på skolen og at friminuttene er de vanskeligste å kontrollere, ble det satt inn ekstra inspeksjoner i friminuttene, har rektor fortalt. Lærere har også tatt ansvar for

å gå ut dersom de anser det som nødvendig. Lærerne har ifølge rektor også har godkjenning for å gå med egen klasse dersom de anser det som nødvendig for det sosiale samspillet innad i klassen.

Skolene i Hemnes har en felles plan for fraværshåndtering. Korgen sentralskole har utarbeidet en egen handlingsplan ved fravær. Fraværspanen definerer hva som er bekymringsfullt fravær. Ved bekymringsfullt fravær skal kontaktlærer ifølge planen kartlegge elevens skolesituasjon. Handlingsplanen inneholder en mal for kartleggingen som omhandler innhenting av informasjon om eventuell mobbing og relasjoner til barn og voksne ved skolen. Av planen følger at det skal være kontakt mellom skole- hjem ved fravær hos eleven. Planen gir videre anvisning på hvilken informasjon som skal hentes fra eleven selv og fra dens foresatte. Det er også laget en mal for en samarbeidsavtale som skal inngås mellom eleven, de foresatte og skolen v/kontaktlærer.

Videre er det i handlingsplan om fraværshåndtering inntatt en mal for kartlegging av skolesituasjonen. Her er det angitt at lærer skal registrere dersom en elev har mye fravær og hva fraværet kan skyldes. Læreren skal følge med på om eleven har vist vegringsattferd, om eleven blir plaget eller mobbet på skolen, skolevegen eller på fritiden, vurdere elevens skolefaglige og sosiale kompetanse for å kartlegge områder hvor eleven viser mistriksel eller har vansker, kartlegge enkeltsituasjoner hvor eleven har møtt opp til aktiviteter eleven vanligvis har vansker for å delta og å se på hvordan dette gikk, vurdere elevens voksenrelasjoner på skolen og hvordan de fungerer, hvordan elevens relasjon er til jevnaldrende på skolen, om skoledagen er organisert, strukturert og forutsigbar for eleven og om det er tiltak som er forsøkt for eleven. Det følger også i handlingsplanen for fraværshåndtering at lærer skal innhente informasjon fra eleven selv.

Gripe inn

Handlingsplanen angir at ansatte har plikt til å gripe inn. Å gripe inn er en handling som foretas umiddelbart og det fremkommer at den er rettet mot å stoppe en situasjon som pågår og er forholdsvis akutt. Plikten til å gripe inn omfatter alle former for krenkende ord eller handlinger, ikke bare mobbing, diskriminering, vold eller trakassering. De ansattes plikter omfatter dermed også enkeltstående krenkende ord eller handlinger. Det angis i handlingsplanen punkt 8 om tiltak mot krenkende atferd at «*Det er spesielt viktig med raske og forutsigbare reaksjoner på krenkende adferd*».

Varsle

Aktivitetsplikten gjelder for alle ansatte og gjelder når en ansatt får mistanke eller kunnskap om at en elev ikke har det trygt og godt på skolen. Det angis som utdrag fra opplæringslova i handlingsplanen at «*rektor skal varsles ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø*».

Det fremgår av handlingsplan at det i forbindelse med varsling, skal fylles ut et varslingskjema. Varlingskjemaet er vedlagt i handlingsplan mot mobbing og annen krenkende adferd. Dette skal signeres av ansatte. Det fremgår av handlingsplanen at rektor skal varsles når ansatte mottar «*henvendelse*».

Grunnlaget for å varsle fremkommer gjennom ansattes registreringer av skolemiljøet jf. redegjørelsene ovenfor om plikten til å følge med og undersøke konkrete saker. I henhold til handlingsplanen skal varsling skje ved registrering av skolemiljø saker Skolens ansatte har ikke rutiner for når rektor skal varsles annet enn det som er inntatt i varslingskjema eller hvor rektor skal signere i ulike dokumenter.

Undersøke

Det fremgår av handlingsplanen at «*Kontaktlærer eller andre ansatte kan få mistanke eller avdekke mobbing eller annen krenkende adferd gjennom undersøkelser, observasjoner eller via tilbakemeldinger fra elever og foresatte*». Videre fremgår det at «*Lærere og andre ansatte skal ikke overse konfliktsituasjoner, men undersøke aktivt hva konflikten består i*». Det er et krav at rektor skal sikre at skolen *undersøker* i tilfeller ansatt eller rektor mistenker, mottar varsel eller en elev sier fra om at eleven ikke har det trygt og godt på skolen, videre at undersøkelsen *skjer snarest*.

Dersom en ansatt blir gjort kjent med en sak som angår elevens skolemiljø, skal vedkommende ansatte umiddelbart undersøke saken og varsle rektor. Handlingsplanen angir at kontaktlærer ved mistanke må skaffe informasjon ved å snakke med ansatte, elever og eventuelt foreldre, og ved å gjennomføre observasjoner. Kontaktlærer har hovedansvaret for gjennomføring i henhold til handlingsplanen. Det skal gjennomføres samtaler med den som er utsatt for krenkende atferd, med den som plager, gruppesamtaler med plagere og fellessamtale med offer og plagere. Informasjon skal også gis til de foresatte.

Også den nevnte planen om fraværshåndtering omhandler undersøkelse. Kontaktlærer skal ta kontakt dersom foreldre ikke melder om fravær eller dersom det er bekymringsfullt fravær (for avklaring). Kontaktlæreren skal således kartlegge elevens situasjon ved å innhente informasjon fra eleven selv og informasjon fra foresatte. Det er videre utarbeidet en mal for innhenting av informasjon og samarbeidsavtale som gir kontaktlærer veiledning i situasjonen. Denne må signeres av både elev og foresatte.

Sette inn tiltak

Plikten til å sette inn tiltak henger tett sammen med plikten til å undersøke. Det er i skolens handlingsplan vist til forpliktelsen etter opplæringslova om å gjøre undersøkelse og sette inn tiltak. Det er videre angitt at rektor har ansvar for å skrive aktivitetsplanen, som beskriver tiltakene som skal iverksettes for den enkelte eleven.

Det er i handlingsplanen gitt anvisning om at det skal gjennomføres samtaler med den som er utsatt for krenkende atferd og med plagere. Videre skal det gjennomføres gruppesamtaler og fellessamtaler.

Tiltakene skal ifølge skolens handlingsplan sikre å oppnå at eleven får et trygt og godt skolemiljø. Planen gir også anvisning på at tiltak skal evalueres og at evalueringen har som mål å forsikre seg at tiltakene gir den ønskede effekten. Skolen har satt som mål at «Skolen skal gjennom evaluering av iverksatte tiltak forsikre seg om at tiltakene gir ønsket effekt, eventuelt raskt sette i verk alternative tiltak».

Når det gjelder vurderingen av tiltakene, vil det bero på hvilke tiltak det er snakk om. I handlingsplanen er det angitt at tiltak på skole-klassenivå kan bidra til å fremme et trygt og godt skolemiljø. Slike tiltak skal evalueres med formål om å sikre at formålet bak tiltakene oppnås. Tiltakene skal ha en dato for evaluering, og evalueringen skal rapporteres til rektor.

Det står videre i handlingsplanen at når det gjelder den enkelte elevs situasjon regulert gjennom enkeltvedtak, skal iverksatte tiltak evalueres i samsvar med vedtakets innhold. Både elev og foresatte skal inkluderes i slik evaluering og kan skje ved utviklingssamtalen eller på et eget fastsatt møte. På bakgrunn av resultatene er det angitt at det ved behov skal det settes inn nye tiltak som også skal følges opp.

Revisors vurderinger

Ifølge Korgen sentralskoles *Handlingsplan mot mobbing og annen uønsket atferd* skal det arbeides forebyggende, det er angitt hva som er uønsket atferd og sanksjoner for slik atferd. I handlingsplanen er uønsket atferd definert og hvem som er ilagt ansvar for å påse at dette følges opp. Mobbing og krenkelse er også tema i andre dokumenter ved skolen. ***På bakgrunn av mottatt dokumentasjon er revisors vurdering at Korgen sentralskole har oppfylt revisjonskriteriet om å dokumentere å ha nulltoleranse mot mobbing/krenkende atferd.***

Skolen skal også ha rutiner for å følge med, gripe inn, undersøke, varsle og sette inn tiltak. Det fremkommer gjennom skolens dokumenter at skolens ansatte skal følge med, gripe inn, undersøke, varsle og sette inn tiltak. Handlingsplanen inneholder informasjon om hvem som skal gjøre hva. Gjennom Korgen sentralskole mot mobbing får skolens ansatte informasjon om aktivitetsplikten. Det fremkommer imidlertid ikke hvordan samtlige av pliktene skal utøves; det inngår ikke veiledning med tanke på plikten til å *gripe inn* og hvilke begrensninger som gjelder i denne. Når det gjelder plikten til å *sette inn tiltak* vurderer revisor at handlingsplanen inneholder beskrivelser om hvordan tiltak skal settes inn. Det er beskrivelser av tilfeller som angir når tiltakene må vurderes i forhold til om skolen må iverksette nye tiltak eller å endre det som alt er iverksatt med formål om å oppnå ett trygt og godt skolemiljø for eleven. ***På bakgrunn av revisors funn er revisors vurdering at Korgen sentralskole ikke fullt ut har oppfylt revisjonskriteriet om å ha rutiner for å følge med, gripe inn, undersøke, varsle og sette inn tiltak.***

4.3 Ordensreglement

Revisjonskriterier:

- Hemnes kommune skal sørge for å ha ordensreglementet i tråd med lov
- Skolene i Hemnes skal ha systemer for å sørge for at elever og foresatte er kjent med ordensreglementet

4.3.1 Hemnes kommune

Revisors funn

Kommunens oppvekstutvalg har vedtatt et ordensreglement som gjelder for alle grunnskoler og SFO i Hemnes kommune. Det fremgår at ordensreglementet er «gitt med hjemmel i opplæringsloven § 2-9». Opplæringsloven § 2-9 er opphevet³⁸. Ordensreglementet gjelder i alle undervisningssituasjoner og overalt hvor elevene er under skolens ledelse. Kommunens ordensreglement er gjort gjeldende også på skoleveien.

Reglementet omhandler hva elevene har ansvar for og det er definert hva som er kjennetegn på god orden og oppførsel samt vurderingskriterier for orden og oppførsel. Videre inneholder ordensreglementet informasjon om sanksjoner ved brudd på ordensreglementet samt saksbehandlingsregler.

Kommunen har også laget ett tilleggsskriv til ordensreglementet som gjelder bruk av klesplagg som helt eller delvis dekker ansiktet. Tillegg har kommet som følge av en lovendring i opplæringslova. Det fremkommer at brudd på opplæringslova § 9-7 om forbud mot bruk av klesplagg som helt eller delvis dekker ansiktet kan gis reaksjoner som vedtatt i ordensreglementet.

Revisors vurdering

Som det fremkommer under revisors funn har Hemnes kommune vedtatt et ordensreglement. Ordensreglementet som er forelagt revisor er ikke oppdatert etter at opplæringslovas bestemmelser om elevenes miljø ble endret i 2017. ***Revisors vurdering er på den bakgrunn at Hemnes kommune ikke fullt ut har oppfylt revisjonskriteriet om å sørge for å ha et ordensreglement i tråd med lov.***

4.3.2 Hemnes sentralskole

Revisors funn

Hemnes sentralskole har inntatt ordensreglementet i dokumentet «Viktig informasjon for foresatte til elever ved Hemnes sentralskole 2019-2020».

Ifølge dokumentet «sjekkliste for foreldremøte for Hemnes sentralskole» skal foresatte på foreldremøte gjøres kjent med skolens reglement. Dette presiseres også i skolens Handlingsplan mot mobbing; «*Alle elever, ansatte og foresatte informeres ved skolestart om hva som gjelder ved vår skole*». Det fremkommer videre at «*Eleven må sammen med sin heim lese gjennom vår handlingsplan + reglement*».

³⁸ Opphevet med lov 9. juni 2017 nr. 38 om endringer i opplæringslova og friskolelova (skolemiljø)

Revisors vurdering

Etter revisors vurdering har Hemnes sentralskole oppfylt revisjonskriteriet om å ha systemer for å sikre at ordensreglementet er gjort kjent for elever og foresatte. Vi presiserer at vi ikke kan gjøre undersøkelser av om samtlige elever og foresatte er informert i tråd med det som er bestemt ved skolen. I vurderingen har vi lagt vekt på at det er beskrevet i skolens dokumentasjon at handlingsplan mot mobbing som inneholder ordensreglementet skal gjøres kjent ved skolestart.

4.3.3 Korgen sentralskole

Revisors funn

Korgen sentralskole har inntatt ordensreglementet som vedlegg til handlingsplanen mot mobbing og annen krenkende atferd under vedlegg i punkt 10.1.

Rektor har opplyst om at reglementet gjøres kjent for elever og foresatte ved at det er gjennomgang av dette ved oppstarten av skoleåret. For elevene blir ordensreglement og klasseregler gjennomgått i klassen og det presiseres at mer konkrete tiltak på klasse- og elevnivå iverksettes ved behov. Elevene har mulighet til å være med på å danne egne klasseregler som supplerer ordensreglementet. Det fremgår av dokumentet kalt *Årshjul møter råd og utvalg 19-20* som har blitt sendt revisor, at ordensreglementet skal være tema på foreldremøte i september. Videre fremkommer det at handlingsplanen deles ut til alle nye elever ved skolen og at den ligger tilgjengelig i sin helhet på læringsplattformen kalt *It's Learning*.

Revisors vurdering

Revisors vurdering er på bakgrunn av ovennevnte at Korgen sentralskole har oppfylt revisjonskriteriet om å ha systemer for å sikre at ordensreglementet er gjort kjent for elever og foresatte. Også her presiserer revisor at vi ikke har grunnlag for å undersøke hvorvidt dette i praksis er oppfylt.

4.4 Tiltaksplikten

Revisjonskriterier:

De skriftlige aktivitetsplanene skal utarbeides så snart ansatte får kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt på skolen.

De skriftlige aktivitetsplanene skal beskrive:

- hvilket problem tiltakene skal løse,
- hvilke tiltak som skolen har planlagt,
- når tiltakene skal gjennomføres,
- hvem som er ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene,
- og når tiltakene skal evalueres

For skoleåret 2017/2018 og 2018/2019 var det fem saker ved Hemnes sentralskole og ti saker ved Korgen sentralskole hvor ansatte hadde fått kjennskap til at en elev ikke hadde det trygt og godt på skolen. For å kunne gjøre vurderinger av skolens overholdelse av denne delen av aktivitetsplikten har revisor gjennomgått dokumentasjon i elevmapper. Vi har undersøkt kommunens dokumentasjon i de totalt femten sakene ved Hemnes sentralskole og Korgen sentralskole.

4.4.1 Hemnes sentralskole

Revisors funn

Hemnes skole har utarbeidet en mal for aktivitetsplanene. Alle de fem aktivitetsplanene som vi undersøkte var utarbeidet etter skolens mal.

I fire av de fem undersøkte mappene fant vi angitt konkret dato for når skolens ansatte ble gjort oppmerksomme på at en elev ikke opplevde å ha et trygt og godt skolemiljø. I én mappe var tidspunktet angitt å være etter skoleslutt våren 2019, men ikke nærmere bestemt dato. I tre av de fem undersøkte mappene fant vi informasjon om dato for utarbeidelse av aktivitetsplanen. Våre funn er oppsummert i tabellen nedenfor.

Tabell 1. Revisors funn tilknyttet dato for kjennskap til elevs trivsel og dato for skriftlig tiltaksplan

Dato for kjennskap/registrert	Dato for skriftlig tiltaksplan
10.8.2017	21.8.2017
9.1.2019	14.1.2019
Etter skoleslutt våren-19	Ikke dokumentert
10.8.2017	21.8.2017
9.1.2019	14.1.2019

Oppsummert viser våre undersøkelser av dokumentasjon i mappene til de fem elevene, at Hemnes sentralskole i to av de undersøkte sakene kan dokumentere at aktivitetsplanene ble utarbeidet innen én uke etter mottak av melding om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

I to av de undersøkte sakene var tidsbruken 11 dager. Og for én av sakene fant vi altså ikke dokumentasjon i elevens mappe som kunne belyse tidsbruken fra når den ansatte hadde fått kjennskap om forholdet og til den skriftlige aktivitetsplanen ble utarbeidet. I denne saken tilsa opplysninger i mappen at tiltak ble igangsatt første skoledag etter sommerferien. Rektor ved skolen har opplyst til revisor at saken ble kjent etter skoleslutt våren 2019, men at den da ikke opprinnelig

ble meldt som en «mobbesak». Det ble avtalt møte med foreldre før skolestart på høsten, og det ble ifølge rektor igangsatt tiltak og utarbeidet aktivitetsplan da.

I to av de fem undersøkte sakene fant ikke revisor konkret angitt i selve aktivitetsplanene hvilket problem tiltakene var ment å løse. Informasjon om dette fant vi imidlertid i øvrige dokumenter i disse to elevmappene³⁹. I de øvrige tre undersøkte mappene var det beskrivelse i aktivitetsplanene hvilket problem tiltakene var ment å løse.

I alle de undersøkte aktivitetsplanene var det informasjon om når tiltakene skal gjennomføres og hvem som er ansvarlig for gjennomføring.

I de undersøkte aktivitetsplanene var det beskrivelser av at det hadde vært samtaler mellom de involverte partene. Det var ikke i noen av disse mappene referater fra samtaler som skal ha vært avholdt.

Revisor fikk opplyst fra rektor ved skolen at de ansatte snakker med elever og foresatte i forbindelse med utarbeidelsen av aktivitetsplanen, men at det i slike situasjoner ikke blir skrevet referat fra samtalene slik at de på denne måten kan dokumentere dette i ettertid. Revisor fikk i korrespondanse med rektor i etterkant av mappegjennomgangen opplyst at kommunikasjon med involverte framover skal dokumenteres. Dette hadde blitt gjort i en ny sak hvor tiltaksplikten hadde blitt utløst og som pågikk mens revisor var på besøk. I denne hadde samtaler, SMS, e-post og lignende korrespondanse blitt dokumentert. Denne saken inngår ikke i revisors undersøkelsesgrunnlag.

Ifølge skolens mal for aktivitetsplan skal det fylles inn informasjon om når tiltakene skal evalueres. Tidspunkt for evaluering var angitt i alle de undersøkte aktivitetsplanene.

Ingen av sakene er klaget til fylkesmannen. I den ene av de fem sakene har fylkesmannen derimot vært i kontakt med rektor og fylkesmannen har godkjent behandlingen i saken. Dette fremgår av en oversikt rektor har utarbeidet og lagt ved i elevmappen.

Revisors vurderinger

Revisors vurdering er at Hemnes sentralskole for to av de fem undersøkte sakene har oppfylt revisjonskriteriet om at de skriftlige aktivitetsplanene skal utarbeides så snart de ansatte ved skolen får kjennskap til at eleven ikke har det trygt og godt på skolen. For to av de undersøkte sakene har Hemnes sentralskole ikke oppfylt revisjonskriteriet. Blant de undersøkte sakene har revisor for én av dem, ikke grunnlag for å gjøre en entydig vurdering opp mot revisjonskriteriet, jf. manglende opplysninger om dato for utarbeidelse av skriftlig aktivitetsplan. Sakens opplysninger tilsier at aktivitetsplanen ble utarbeidet når skolen startet opp igjen etter sommerferien. Revisor kan ikke se at elevenes og ansattes sommerferie gjør at tidskravet «snarest» i opplæringslova kan fravikes. Imidlertid fremgikk det ikke av rektors redegjørelser at dette var som følge av at saken da den kom inn, ikke var angitt å være en mobbesak.

Etter revisors vurdering har Hemnes sentralskole ikke i alle undersøkte saker oppfylt revisjonskriteriet om at de skriftlige aktivitetsplanene skal beskrive hvilket problem tiltakene skal løse. Vi fant informasjon om dette i øvrige dokumenter i de to sakene det gjaldt, men som det

---

³⁹ Ved revisors gjennomgang av elevmapper blir aktivitetsplanene sett på i sammenheng med øvrige dokumenter som er journalført på eleven. Dette er dokumenter som kan belyse relevant informasjon for skolens håndtering av saker og for forhold som belyser situasjonen og i hvilken grad skolen har dokumentert hendelser og informasjon som er relevant for aktivitetsplanene.

fremkommer av opplæringslova § 9 A-4 skal det «i planen» stå hva slags problem tiltakene skal løse.

Revisors vurdering er videre at Hemnes sentralskole for alle de undersøkte sakene har oppfylt revisjonskriteriene om at de skriftlige planene skal beskrive:

- **hvilke tiltak skolen har planlagt**
- **når tiltakene skal gjennomføres**
- **hvem som er ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene**
- **og når tiltakene skal evalueres**

4.4.2 Korgen sentralskole

Revisors funn

Revisor har ved Korgen sentralskole undersøkt ti elevmapper. Aktivitetsplanene ved Korgen sentralskole er utformet likt, med utgangspunkt i en mal. Ved undersøkelsen fant revisor dokumentasjon for at det i seks av de ti undersøkte sakene var utarbeidet aktivitetsplan innen én uke etter mottak av melding.

Når det gjelder de øvrige fire av ti undersøkte mapper, var det ikke informasjon i noen av mappene om når melding inkom. Vi fant at:

- Det i to av mappene ikke var informasjon om når det ble meldt fra om at eleven ikke hadde det trygt og godt på skolen. Det foreligger kun aktivitetsplan som dokumentasjon i elevmappene.
- I den tredje saken fremstår det som forholdet er noe som har pågått over tid. Det er ikke datert melding, men det fremstår som lærerne har observert forholdet over tid.
- I den fjerde saken er det ikke angitt når saken er meldt inn eller om den er varslet, det er kun en aktivitetsplan som er datert.

Rektor har i sin uttalelse til denne rapporten opplyst om at varslingsskjema for skolemiljø saker ved Korgen sentralskole inneholder punkt for datering og det er og skal være skolens praksis å datere skjemaet når det leveres inn.

Når det gjelder innholdet i aktivitetsplanene kan Korgen sentralskole dokumentere at samtlige aktivitetsplaner inneholder beskrivelser av hvilke tiltak skolen har planlagt, når tiltakene skal gjennomføres, hvem som er ansvarlig for gjennomføringen og når tiltakene skal evalueres. Når det gjelder hvilket problem saken skal løse, fremkommer dette i hovedsak gjennom beskrivelser i sakens dokumenter⁴⁰.

I alle avsluttede saker forelå det evaluering, men det var en sak som enda pågikk ved revisors mappegjennomgang og det var derfor ikke satt tid for evaluering. Saken hadde pågått over en periode med flere aktivitetsplaner. Det forelå evaluering i alle de tidligere planene.

Det var én sak som var meldt til fylkesmannen.

---

⁴⁰ Ved revisors gjennomgang av elevmapper blir aktivitetsplanene sett på i sammenheng med øvrige dokumenter som er journalført på eleven. Dette er dokumenter som kan belyse relevant informasjon for skolens håndtering av saker og for forhold som belyser situasjonen og i hvilken grad skolen har dokumentert hendelser og informasjon som er relevant for aktivitetsplanene.

Revisors vurderinger

Revisors vurdering er at Korgen sentralskole for seks av de undersøkte sakene har oppfylt revisjonskriteriet om at de skriftlige aktivitetsplanene skal utarbeides så snart skolens ansatte får kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt på skolen. I fire av de undersøkte sakene var det ikke informasjon om når ansatte fikk kjennskap til at en elev ikke hadde det trygt og godt på skolen. For disse fire sakene har revisor dermed ikke grunnlag for å gjøre en entydig vurdering opp mot revisjonskriteriet.

Etter revisors vurdering har Korgen sentralskole oppfylt revisjonskriteriet om at aktivitetsplanene skal beskrive:

- *hvilke problem som skal løses*
- *hvilke tiltak skolen har planlagt*
- *når tiltakene skal gjennomføres*
- *hvem som er ansvarlig for gjennomføringen*
- *og når tiltakene skal evalueres*

4.5 Skolemiljøutvalg og elevinvolvering

Revisjonskriterier:

Skolene i Hemnes kommune skal ha

- skolemiljøutvalg med elevrepresentasjon og foreldrerepresentasjon
- systemer for å sikre at elevene deltar i planlegging og gjennomføring av arbeidet med skolemiljø

I kommunens ungdomsråd er det representanter fra hver skole⁴¹. Gjennom prosjektene *ung i Hemnes*⁴² og *oppvekst i Hemnes* får elevene bidra til å utvikle skolemiljøet og ta del i arbeid som omhandler det å være ung i Hemnes.

Hvordan det er å være ung i Hemnes fremkommer også gjennom *Ungdata*. Ungdata er rapporter som gir opplysninger om hvordan det er å vokse opp på ulike steder i Norge, og i Hemnes er dette gjennomført i 2017, 2018 og 2019⁴³. Her dekkes helheten i ungdommens liv og omfatter brede spekter av temaområder. Det er her blant annet resultater for ulike tema som rus, venner, fremtid, skole, skolearbeid med mer. I ungdata-rapporten kartlegges elevenes livssituasjon. Resultatene brukes som grunnlag for å sammenligne de ulike kommunene og videre for kommunens arbeid med de unge i kommunen, ungdomspolitikken og det forebyggende ungdomsarbeidet.

4.5.1 Hemnes sentralskole

Revisors funn

Hemnes sentralskole har elevråd, skolemiljøutvalg (SMU), foreldrenes arbeidsutvalg (FAU) og samarbeidsutvalg (SU), og hvor både elever, foresatte, ansatte, rektor og andre samarbeidspartnere deltar. Samarbeidsutvalget er også skolemiljøutvalg. Det fremkommer i «*årshjul for samarbeidsutvalget og skolemiljøutvalget*» at det skal merkes av på sakliste og referat hvilke saker som er SU-saker og hvilke saker som er SMU-saker. Det skal ifølge årshjulet sikres at foreldre og elever er i flertall når SMU-saker behandles.

I det nevnte årshjulet fremkommer det at målsetningen med årshjulet er å «være et hensiktsmessig redskap for å kvalitetssikre arbeidet i de formelle organene for brukermedvirkning i skolen». Ifølge årshjulet har rektor ansvar for å kalle inn til møtene, gi informasjon om møtene og sørge for at representanter i de ulike formelle organene får opplæring. I disse møtene skal det hver gang være sak om blant annet hva de ansatte, elevene, politikerne og foreldrene er opptatt av nå. Det skal ifølge årshjulet være tre ordinære møter i året:

⁴¹ Ungdomsrådet ble valgt av kommunestyret i møte 19.12.2019, i sak 74/19.

⁴² Ungdata er et spørreskjemabasert verktøy, som gir et bredt bilde av hvordan ungdom har det og hva de driver med i fritida. I denne rapporten presenteres hovedresultatene fra ungdataundersøkelsen som ble gjennomført blant ungdomsskoleelever i Hemnes våren 2019. Ungdata kartlegger ungdommens livssituasjon, og skal blant annet si noe om skole og mobbing.

⁴³ <http://www.ungdata.no/Om-undersokelsen/Hva-er-Ungdata>

Utklipp 6. Møteplan

Møte	Tidspunkt	Saker	Kommentar
1	September	-Konstituering -Opplæring (taushetsplikt-formål med utvalgene osv) og gjennomgang -Tidfeste møtene for dette året -Kvalitetssikring og gjennomgang av rutiner, regler og planer (for eksempel mobbeplan, ordensregler og andre planer) -Arbeidsplan for året - er det noen spesielle saker som må prioriteres dette skoleåret?	Målsettinger: * Komme i gang med arbeidet og legge gode forutsetninger for et godt samarbeid * Gjøre medlemmene i SU kjent med skolens regler, planer og rutiner
2	Februar	-Informasjon fra de ulike partene Aktuelt: SU: Kommunebudsjett SMU: Resultatet av brukerundersøkelser (trivsel) SU: Skolens budsjett - økonomi	* Holde god kontakt og gi informasjon mellom de ulike partene i utvalget
3	Mai	-Evaluere årets arbeid -Årsmeldinger fra FAU og elevrådet -SU: Strategisk plan neste skoleår (satsingsområder)	

Revisor har bedt rektor ved Hemnes skole om informasjon og dokumentasjon som kan belyse om og hvordan elever får delta i planlegging og gjennomføring av arbeidet med skolemiljø. Rektor har opplyst at innad i klassene får elevene bidra med å danne regler for klassen, som har til formål å ivareta et godt klassemiljø. Rektor opplyser at han selv er aktiv sammen med elevrådet. I tillegg har klassene klasseråd. Videre er det gjort åpent for at elever skal si ifra til lærere eller rektor dersom det er noe elevene er bekymret for eller lurer på. Rektor informerer om «åpen dør- politikk» overfor elevene. Elevene har dermed mulighet til å komme innom kontoret til rektor for å melde fra om at andre elever kanskje ikke har det godt på skolen, eller om dem selv og deres forhold. Rektor går også rundt i klassene for å diskutere hvordan man ønsker å ha det på skolen.

Hemnes sentralskole har et dokument kalt «Årshjul aktiviteter med tanke på/styrking av psykisk helse, forebygging i forhold til mobbing og med tanke på å bygge et sosialt fellesskap ved Hemnes sentralskole 19/20». Her er aktiviteter angitt, tidspunkt, hvem som skal delta (angitt etter klasstrinn) og hvem som skal være involvert blant personale, foreldre og andre involverte.

Det fremgår av pedagogisk kalender at elevrådet skal være valgt i midten av september. Elevrådet består av to valgte elever fra 5. til 10. trinn i tillegg til elevrådskontakt som er rådgiver ved skolen. Rektor blir også invitert inn. Videre har rektor opplyst om at elevrådet møtes ca. en gang i måneden. I referat fra møtet fremkommer det at elevene tar opp forhold som angår skolemiljøet. Elevrådet disponerer også et årlig beløp som kan brukes til fysiske ting som er med på å bedre skolemiljøet. I HMS årshjulet- Hemnes sentralskole er det angitt at elevrådet sammen med rektor og kommunens team i november 2019 skal gjennomføre en oppgave kalt «FOKUS på psykisk helse». Revisor har fått referat som viser at dette ble gjennomført 14.11.2019.

Rektor har opplyst at skolen i en periode på høsten 2019 var plaget av at det var en del hærverk på kveldstid og i helgene. Rektor arbeidet i den sammenheng tett med elever og også i samarbeid med politiet. Rektor hadde møter med leder og nestleder i elevrådet. Sammen lagde elevrådet og rektor «fokusdag» på skolen.⁴⁴ Revisor er forelagt invitasjon til samarbeidsmøte om å motarbeide hærverk og rusproblematikk. Invitasjonen tar derfor sikte på å informere om forebygging med tanke på et bedre fritidsmiljø på Hemnesberget. Samarbeidsmøtet er mellom politiet, teknisk etat, rektor og elevrådet⁴⁵. Rektor utarbeidet en presentasjon i Power Point til foreldremøte den 25.11.2019.

⁴⁴ Skolens referat fra fokusdag

⁴⁵ Invitasjon til samarbeidsmøte.

Presentasjonen tar opp mange dagsaktuelle tema i Hemnes. Presentasjonen avsluttes med idémyldring, som legger opp til at deltakerne på møtet skal få ta del i løsning av skolens utfordringer.

Skolen har arbeidslivsfaggruppen. Arbeidslivsfaggruppen er en gruppe elever som bidrar på områder med oppussing og ellers i forhold til skolebygningen. Videre har Hemnes sentralskole tirsdagsgruppen som arbeider praktisk med faglig forankring. Rektor har opplyst om at dette er med på å skape et bedre skolemiljø både fysisk og psykisk. Arbeid med det fysiske skolemiljøet vil skape en bedre opplevelse av skolesituasjonen samt samhold mellom elever, viste rektor til. Det er også vist til at en mer praktisk faglig forankring gir de som er teoritrett ett mer tilpasset opplegg, noe som er vurdert å kunne bidra til å minske uro og støy og dermed også kunne påvirke det psykososiale skolemiljøet.

Skolen har FAU, hvor FAU- lederen er ansatt på skolen. Rektor har derfor anledning til å ha jevnlig oppfølging og om status på FAU- møtene. FAU består videre av de valgte foreldrene som utgjør foreldrerepresentanter fra SFO og for elevene fra 1. til 10 klasse. Møtene finner sted tre til fire ganger per år. Dersom det er saker som haster mer tar rektor kontakt pr. e-post eller telefon til alle medlemmene i FAU. Revisor har fått tilsendt en presentasjon fra FAU-møte 3.10.2019. Den viser tema som ble tatt opp og hva som skulle avgjøres. I sakslisten er det inntatt at FAU skal velges samt hvilke oppgaver som tilligger FAU og informasjon til nye medlemmer. Videre informerte rektor om status ved skolen, herunder ble skolemiljø og læringsmiljø tatt opp. Det fremgår hva skolen fokuserer på og hvordan lærer kan avdekke mobbing og kartlegge læringsmiljøet. Det er redegjørelser om dugnad og valg av representanter til skolens ulike organer.

Hemnes sentralskoles Handlingsplan mot mobbing inneholder redegjørelser for skolens forpliktelser etter opplæringslova kapittel 9A. I dokumentet «*Viktig informasjon for foresatte til elever på Hemnes sentralskole 2019/2020*» vises det til opplæringslovas bestemmelser om elevdeltakelse i skolemiljøarbeidet.

Revisors vurderinger

Etter revisors vurdering har Hemnes sentralskole oppfylt revisjonskriteriet om å ha skolemiljøutvalg med elevrepresentasjon og foreldrerepresentasjon.

Skolen har fremlagt dokumentasjon som viser at elevene skal delta i planlegging og gjennomføring av arbeidet med skolemiljø ved elevrådet og klasseråd. Videre er det lagt opp til at elevene gjennom ulike aktiviteter som idrettsdag, arrangementer og tirsdagsgruppen deltar i arbeid som har innvirkning på skolemiljøet. ***Etter revisors vurdering har Hemnes sentralskole oppfylt revisjonskriteriet om å ha systemer for å sikre at elevene deltar i planlegging og gjennomføring av arbeidet med skolemiljø.***

4.5.2 Korgen sentralskole

Revisors funn

Korgen sentralskole har samarbeidsutvalg (SU), skoleutvalg, skolemiljøutvalg (SMU) og elevråd. Korgen sentralskole har også foreldrearbeidsutvalg (FAU). I de ulike utvalgene er det representasjon fra elever, foresatte, ansatte, rektor og andre samarbeidspartnere.

I skolens handlingsplan mot mobbing er det informasjon om skolens forebyggende arbeid. Under dette punktet inngår at klassen utarbeider trivselsregler for klassen og rutiner for orden i klasserommet. Det er her et eget underpunkt som heter elevengasjement. Her inngår at elevrådet skal være med i planlegging og gjennomføring av miljøtiltak ved skolen. Skolen har også ett skolemiljøutvalg som årlig skal få gjennomgang av resultat og tiltak i forhold til elev- og trivselsundersøkelse. Skolen har ansvar for å sørge for at skolemiljøutvalget får orientering slik at de så tidlig som mulig kan tas med i planlegging og gjennomføring av miljøtiltak.

Ifølge handlingsplanen skal elevråd, FAU, SU og SMU både på høst- og vårsemesteret få orientering av rektor om arbeidet med skolemiljø.

Rektor har sendt revisor et dokument kalt «*Årshjul 19-20 møteplan og fast sakliste, råd og utvalg ved Korgen sentralskole*». Her er det angitt når på året elevrådet, FAU, SU og SMU skal ha møter og hva som skal være tema på møtene. Elevrådet skal i septembermøtet diskutere skolemiljøet; trivselstiltak. Elevrådet skal i januar gjøre evaluering av trivsel og trivselstiltakene.

I dokumentet «*Handlingsplan mot mobbing og annen krenkende adferd*» vises det til opplæringslovas bestemmelser om elevdeltakelse i skolemiljøarbeidet. Under handlingsplanens utdrag fra opplæringslovas § 9A sies det at «*Elevene skal delta i i planlegging og gjennomføring av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø.*». Det fremkommer også at «*foreldrene skal holdes informert om alt som er viktig for skolemiljøet, og så tidlig som mulig tas med i arbeidet med skolemiljøtiltak*».

Revisor har bedt skolen om dokumentasjon som kan belyse om skolemiljø er tema. Vi fikk tilsendt møtepresentasjoner- og møtereferater fra FAU datert 31.10.2019 og 13.2.2020. Videre fremkommer det i «*Årshjul 19-20 møteplan og fast sakliste, råd og utvalg ved Korgen sentralskole*» at det foretas valg av nestleder til FAU representanter for SU og SMU og at læringsmiljø og skolemiljø og at dette er tema som behandles på møter.

Korgen sentralskole har i handlingsplanen ett eget punkt med tiltak for å bedre klassemiljø. Korgen skole har miljøagenter som angitt tidligere som er med på trivsel i friminutter. Elevene deltar her aktivt i å planlegge og gjennomføre aktiviteter i friminutter, har revisor fått opplyst.

Revisors vurderinger

Revisor vurderer på bakgrunn av opplysninger fra rektor og innsendt dokumentasjon at Korgen sentralskole har oppfylt revisjonskriteriet om å ha skolemiljøutvalg med elevrepresentasjon og foreldrerepresentasjon.

Etter revisors vurdering har Korgen sentralskole oppfylt revisjonskriteriet om å ha systemer for å sikre at elevene deltar i planlegging og gjennomføring av arbeidet med skolemiljø.

4.6 Informasjon om skolemiljøet

Revisjonskriterier:

Skolene i Hemnes kommune skal ha systemer for å sikre at elevene og foresatte får nødvendig og tilstrekkelig informasjon om skolemiljøet, samt elevens rettigheter etter opplæringslovens kapittel 9A.

4.6.1 Hemnes sentralskole

Revisors funn

I skolens handlingsplan mot mobbing er det redegjort for at det skal være foreldresamarbeid. Det fremkommer i skolens «sjekklister for foreldremøter» at foreldre skal få informasjon om handlingsplanen mot mobbing, og det skal skje på hvert årstrinn. Nye elever skal få handlingsplanen med hjem, og den skal signeres av elevens foresatte. Handlingsplanen informerer, som redegjort for ovenfor, om elevens rettigheter og skolens forpliktelser i den anledning.

Rektor ved Hemnes sentralskole opplyser om viktigheten av skole-hjemsamarbeid og foresattes samarbeid med skolen. Skolen oppfordrer i handlingsplanen mot mobbing foresatte å følge med på signaler som kan tyde på mobbing og foresatte oppfordres til å drøfte grenser og felles normmønstre i forbindelse med for eksempel ungdomsfester.

Rektor opplyser om at skolens foresatte møtes i FAU-utvalg og ved klasseforeldremøte. I handlingsplan mot mobbing er det angitt at resultatet av elevundersøkelsen skal analyseres i kollegiet, i FAU og i elevrådet.

Ifølge handlingsplanen skal det også gjennomføres en temaøkt for ungdomstrinnet angående mobbing hvor det arbeides med å skape holdninger via å se temabaserte filmer, lese historier, handlingsplanen mot mobbing går gjennom.

I årshjulet er det nærmere redegjort for når foreldremøter skal gjennomføres og det er noe informasjon om hvilke tema som skal gjennomgås. Hemnes kommune har utarbeidet sjekklister⁴⁶ som gjelder for Hemnes sentralskole. Her er det angitt tema som skal tas opp ved møtene for de ulike klassetrinnene, på foreldremøte for høsten. Årshjulet tar med at det planlegges foreldremøter i gitte måneder i løpet av året som skal sikre at foresatte får informasjon fra skolen som gjelder klasse og skolen. Videre er det angitt at det skal gjennomføres elevsamtaler. Det fremgår av årshjulet at skolen har planlagt foredrag for elever, lærere og foreldre med Helsesista⁴⁷. Skolen er med på prosjektet BRY DEG, det er dermed satt opp at foreldre vil få informasjon om dette gjennom foreldremøte.

Revisor har fått tilsendt møtereferater som viser at foreldre er gitt informasjon om skolemiljøet. Det vises til presentasjon for FAU-møte og presentasjon for foreldremøte. Det vises også til skolens «fokusdag» hvor elevene har hatt en dag med fokus på skolemiljøet.

⁴⁶ Sjekklister til foreldremøte datert 14. juni 2017

⁴⁷ Tale Maria Krohn Engvik, kjent som Helsesista, er en norsk helsesykepleier. Hun driver Snapchat-kontoen «Helsesista» for å komme i kontakt med ungdom om helsepørsmål.

Når det gjelder saker på individnivå, fremkommer det i handlingsplanen at foreldre skal informeres der elev opplever å ikke ha det godt og trygt på skolen. Videre skal foresatte til elever som mobber også kontaktes og avholdes samtale med. Etter registrerings skjema er det inntatt instruksjoner for samtale med offeret, samtale med mobber. Videre er det instruksjoner om hvordan man informerer og kontakter foreldrene (til begge parter). Løses ikke saken mellom elevene det er snakk om, kan det bli snakk om klassemøte og stormøte hvor situasjonen og skolemiljø er tema for alle.

Revisors vurdering

Revisors vurdering er som følge av ovennevnte at Hemnes sentralskole har oppfylt revisjonskriteriet om å ha systemer som sikrer at elever og foresatte får nødvendig og tilstrekkelig informasjon om skolemiljøet og elevenes rettigheter etter opplæringslova kapittel 9A

4.6.2 Korgen sentralskole

Revisors funn

Det er angitt i årsplanen at det skal avholdes foreldremøter ved skolen. Det er også angitt når på året møtene skal avholdes. Møtene er inndelt etter hvilket klassetrinn elevene går på, men det er i henhold til årsplanen felles for alle trinnene at foreldremøter omhandler handlingsplanen mot mobbing og annen krenkende atferd, ordensreglementet og fraværshåndtering.

I dokumentet «årshjul Korgen» er det inntatt ulike arrangementer i løpet av året. I kartleggingsrutiner ved Korgen sentralskole er det angitt at elevtrivsel og klassemiljø skal kartlegges. Resultatene skal gis som informasjon til de foresatte.

Rektor ved Korgen sentralskole har opplyst til revisor at skolen ønsker at foreldrene er på banen og at det er et ønske om styrket kommunikasjon mellom skole og hjem. Rektor har videre opplyst at det ved forrige FAU-møte ble enighet om at foreldrene må mer inn på banen, og at foreldregruppen skal jobbe mot et godt læringsmiljø for elevene ved skolen. Revisor er forlagt referat fra møte i FAU fra juni 2019, oktober 2019 og februar 2020. Referatene viser hvem som var til stede. Ifølge referatet ble det enighet om at skolens ledelse og FAU gjerne ønsker et tydeligere samarbeid mellom skole og hjem. Skolens rolle i lokalsamfunnet og lokalsamfunnets rolle i skolen ønskes utviklet, samt det det vil bli arbeidet med dette på første møte etter skolestart høsten 2019, fremkommer det.

Når det gjelder skolemiljø, fortalte rektor at foresatte også får kunnskap om skolemiljø ved at en aktivitetsplan skal utarbeides sammen med foresatte og elev.

I dokumentet «Årshjul HMS» er det inntatt at det skal utarbeides sjekklister til foreldremøter og til FAU/SU-møter i september. Dette gjøres av rektor og kontaktlærere.

Dokumentet «Årshjul for skolen» angir hendelser for elevene skoleåret igjennom, hvem som skal delta og er ansvarlig for gjennomføring.

I skolens handlingsplan mot mobbing inngår det informasjon om at skolens rådsorganer: elevråd, FAU, Samarbeidsutvalg og skolemiljøutvalg skal holdes løpende orientert om forhold av betydning for skolemiljøet.

Det er også inntatt årsplan i handlingsplanen. I denne gis det informasjon om at både foresatte og elever skal informeres om handlingsplan og rettigheter i henhold til opplæringsloven kapittel 9 A, ved skolestart. På både høst- og vårsemesteret skal det gjennomføres elevsamtaler,

utviklingssamtaler og foreldremøter med fokus på skole- og klassemiljø. Rektor skal også orientere elevråd, FAU, SU og SMU om arbeidet med skolemiljøet både på høst og vårsemesteret.

Det er inntatt i handlingsplanen at det skal utsendes skriftlig informasjon ved skolestart. Det fremgår ikke hva denne informasjonen innebærer da det ikke er vedlagt, slik som det er angitt i handlingsplanen. Rektor fortalte det på foreldremøte informeres om skolens handlingsplan og samt øvrige planer gjeldende for skolen. Handlingsplanen sendes ikke ut i papirformat lenger, men er tilgjengelig for skolens foresatte og elever på skolens nettsider. Videre følger det av skolens dokument kalt «årshjul møter råd og utvalg 19-20» at det er FAU-møte, elevrådsmøte, foreldremøte og SU/SMU-møter. I det nevnte dokumentet er det også oversikt over hva som skal være tema på møtene. I noen tilsendte referat fra møte i FAU ser vi at opplæringslova og skolemiljø har vært tema på møte.

Når det gjelder saker på individnivå, finner vi informasjon i skolens mal for aktivitetsplan at foreldre skal kontaktes om situasjonen dersom det er hold i sakens fakta.

Revisors vurdering

Med henvisning til ovennevnte opplysninger er revisors vurdering at Korgen sentralskole har oppfylt revisjonskriteriet om å ha systemer og rutiner som sikret at elever og foresatte får nødvendig og tilstrekkelig informasjon om skolemiljøet, samt elevenes rettigheter etter opplæringslova kapittel 9A.

4.7 Tilstandsrapport

Revisjonskriterier:

Hemnes kommune skal årlig utarbeide en rapport om tilstanden i grunnskolen og legge den fram for kommunestyret.

Revisors funn

Revisor har blitt forelagt tilstandsrapport for årene 2014 til og med 2018. Den siste rapporten ble fremlagt i kommunestyret i sak 5/19 i møte 21.11.2019⁴⁸. Tilstandsrapporten inneholder opplysninger om:

- Elever og undervisningspersonale: antall elever, lærerårsverk og andre nøkkeltall
- Oversikt spesialundervisning og lærertetthet i Hemnes kommune og nasjonalt
- Læringsmiljø; elevundersøkelsen, mobbing og andel elever som opplever mobbing
- Resultater; nasjonale prøver for 5. og 8. trinn
- Karakterer- standpunkt
- Gjennomføring: overgang fra grunnskole til VGO
- System for oppfølging(internkontroll)
- Konklusjon

Av tilstandsrapportens sammendrag fremgår det at elevundersøkelsen viser at det har vært fokus på mobbeproblematikk de siste årene. Resultatene viser til at Hemnes i flere år har hatt bedring. I 2018 var resultatet noe svakere enn hva enhetslederen ønsket, men det påpekes i nyeste tilstandsrapport av enhetsleder at det har vært noe bedring i 2019. I elevundersøkelsen og ved resultatene som fremkommer i rapporten, måles læringsmiljøet ut fra seks indikatorer:

- **Støtte fra lærer:** Indeksen viser elevenes opplevelse av emosjonell og faglig støtte fra lærer.
- **Vurdering for læring:** Indeksen kartlegger elevenes opplevelse av de fire prinsippene⁴⁹ i vurdering for læring.
- **Læringskultur:** Indeksen viser om elevene opplever at skolearbeidet er viktig for klassen og om det er rom for å gjøre feil i læringsarbeidet.
- **Mestring:** Indeksen viser elevenes opplevelse av mestring i forbindelse med undervisning, lekser og arbeid på skolen.
- **Elevdemokrati og medvirkning:** Indeksen viser elevenes opplevelse av mulighet for å medvirke i arbeidet med fagene, og om de får bli være med å bestemme klasseregler og delta i elevrådsarbeid.
- **Mobbing av andre elever på skolen:** Gjennomsnittsverdien for indikatoren Mobbet av andre elever på skolen er beregnet ut fra hvor mange som opplever at de blir mobbet av andre elever på skolen og hvor ofte de blir mobbet. Verdien gir ikke antall elever som i snitt mobbes av andre elever på skolen. En og samme verdi kan enten indikere at mange krysser av at de mobbes sjelden eller at færre krysser av at de mobbes hyppig. I Skoleporten tyder et gjennomsnitt ned mot verdien 1 på lite mobbing i skolen.

⁴⁸ Tilstandsrapport skolene i Hemnes 2018-2019

⁴⁹ Elevene skal forstå hva de skal lære og hva som er forventet av dem, de skal få tilbakemeldinger som forteller dem om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen, de skal få råd om hvordan de kan forbedre seg og de skal være involvert i eget læringsarbeid ved blant annet å vurdere eget arbeid og utvikling.

- **Andel elever som har blitt mobbet av andre elever på skolen 2-3 ganger i måneden eller oftere (prosent):** Se eget diagram.

Tilstandsrapporten inneholder informasjon om læringsresultat og læringsmiljø. Resultater fremkommer gjennom elevundersøkelsen og andre undersøkelser som enhetsleder viser til. Enhetslederen informerer om at rapporten må ses i sammenheng med Dialogmodellen i kommunen (politisk/adm. besøk på skolene og at rektorene rapporterer i Oppvekst- og kulturutvalget årlig).

Tilstandsrapporten skal bidra til en systematisk gjennomgang av kvaliteten på opplæringen og elevens resultater, som grunnlag for en drøfting av tiltak for å utvikle skolen i kommunestyret.

Tilstandsrapporten i Hemnes kommune inneholder opplysninger fra skolene om skolemiljø og arbeidsmiljø samlet sett. Resultatene er opplistet etter skoletrinn, men resultat ved den enkelte skole fremkommer ikke. Det vises også til faktorer ved de ulike skolene som regnes for å kunne ha virket inn på resultatet. Det vises til de særlige utfordringer som har vært den siste perioden som brann ved Korgen skolen og dårlig inneklima ved kommunens eldre skoler.

Revisors vurdering

Våre funn viser at administrasjonen legger fram tilstandsrapport for kommunestyret. Revisors vurdering er derfor at Hemnes kommune har oppfylt revisjonskriteriet om å årlig utarbeide en rapport om tilstanden i grunnskolen og legge den fram for kommunestyret.

5 OPPSUMMERING OG KONKLUSJON

Både Hemnes sentralskole og Korgen sentralskole har egne handlingsplaner mot mobbing. Handlingsplanene redegjør for skolenes holdninger innen temaet elevenes skolemiljø. Handlingsplanene inneholder informasjon om elevenes rettigheter etter opplæringslova kapittel 9 A om elevenes skolemiljø. Hemnes sentralskole har et informasjonsskriv til foreldrene hvor det inngår informasjon om kommunens ordensreglement. Korgen sentralskole har inntatt kommunens ordensreglement som en del av skolens handlingsplan mot mobbing.

Kommunens ordensreglement inneholder informasjon om hvordan elevenes orden og oppførsel skal være, informasjon om sanksjoner ved brudd på reglementet og om saksbehandlingen i den anledning. Ordensreglementet er ikke oppdatert etter at det har vært gjort lovendring i opplæringslova.

For både Hemnes sentralskole og Korgen sentralskole har vi vurdert at revisjonskriteriet om å dokumentere å ha nulltoleranse mot mobbing er oppfylt. At vi har vurdert at skolene ikke fullt ut har oppfylt revisjonskriteriet om å ha rutiner for å følge med, undersøke, varsle og sette inn tiltak er begrunnet i at skolene ikke for alle forpliktelsene angir hvordan disse pliktene skal gjennomføres ved skolen av de ansatte/ulike ansattgruppene.

Når en elev sier fra om at han eller hun ikke har det trygt og godt på skolen, skal det utarbeides en skriftlig aktivitetsplan. Vi har undersøkt fem saker hvor denne forpliktelsen inntrekkte for Hemnes sentralskole og ti saker ved Korgen sentralskole. For begge skolene vurdert vi at revisjonskriteriet om at de skriftlige aktivitetsplanene skal utarbeides så snart de ansatte ved skolen får kjennskap til at eleven ikke har det trygt og godt på skolen, ikke var oppfylt i alle sakene revisor undersøkte. Det var ved begge skolene også saker hvor vi ikke hadde grunnlag for å gjøre vurdering opp mot revisjonskriteriet, fordi det ikke var informasjon om dato for utarbeidelse av skriftlig aktivitetsplan. Da det ikke forelå dato for utarbeidelse av aktivitetsplanen, resulterte dette i at revisor ikke hadde tilstrekkelig grunnlag for å gjøre vurdering opp mot revisjonskriteriet om skolen har utarbeidet de skriftlige aktivitetsplanene så snart de ansatte ved skolen får kjennskap til at eleven ikke har det trygt og godt.

Hemnes sentralskole hadde ikke for alle de undersøkte sakene oppfylt revisjonskriteriet om at de skriftlige aktivitetsplanene skal beskrive hvilket problem tiltakene skal løse. Vi vurderte at dette revisjonskriteriet var oppfylt av Korgen sentralskole for alle de undersøkte aktivitetsplanene. Begge skolene har for øvrig oppfylt revisjonskriteriene om at aktivitetsplanene skal beskrive når tiltakene skal gjennomføres, hvem som er ansvarlig for gjennomføringen og når tiltakene skal evalueres.

Både Hemnes sentralskole og Korgen sentralskole har oppfylt revisjonskriteriene om å ha:

- skolemiljøutvalg med elevrepresentasjon og foreldrerepresentasjon
- systemer for å sikre at elevene deltar i planlegging og gjennomføring av arbeidet med skolemiljø
- systemer som sikrer at både elever og elevenes foresatte får nødvendig og tilstrekkelig informasjon om skolemiljøet og elevenes rettigheter etter opplæringslova kapittel 9A.

Hemnes kommune har oppfylt revisjonskriteriet om å årlig utarbeide en rapport om tilstanden i grunnskolen og legge rapporten fram for kommunestyret.

På bakgrunn av revisors funn og vurderinger er revisors konklusjon at Hemnes kommunes arbeid med grunnskoleelevenes psykososiale miljø ikke fullt ut er i tråd med regelverk og anbefalinger på området. Vi presiserer at undersøkelsene er gjort ved Hemnes sentralskole og Korgen sentralskole.

6 HØRING

Revisor sendte 22.4.2020 denne rapporten til Hemnes kommune v/rådmannen for uttalelse. Uttalelsen vi mottok er inntatt nedenfor. Rektor ved Hemnes sentralskole ga i uttalelsen noen supplerende opplysninger til revisors faktabeskrivelser i kapittel 4.4.1. Tilbakemeldingen medførte at revisor gjorde enkelte endringer i revisors funn og vurderinger i dette kapitlet. Tilbakemeldingen gjelder tre av de sakene som revisor hadde undersøkt, og av hensyn til de involverte i sakene har vi fjernet omtalen av disse i uttalelsen inntatt nedenfor.

Uttalelser til rapporten:

«Forvaltningsrevisjon, Elevenes psykososiale miljø Hemnes kommune 2020»

Uttalelsene til rapporten er gitt av enhetsleder for skole i Hemnes kommune Rolf Arne Westgaard, rektor Korgen sentralskole Kjell Joar Petersen-Øverleir og Rektor Hemnes sentralskole Tore Wetting.

Enhetsleder skole Rolf Arne Westgaard

13.mai 2019 fikk Enhetsleder for skole beskjed om at det var fra Kontrollutvalget i Hemnes kommune bestilt en forvaltningsrevisjon på området «elevenes psykososiale arbeidsmiljø». Rådmannen utnevnte meg som kontaktperson opp mot KomRev NORD.

Siden den tid har det vært brukt mye tid for å serve KomRev NORD med det de har ønsket av dokumenter. Det har også vært en rekke telefonsamtaler intervju av meg og rektorer her i kommunen. Enhet skole er glade for å få en gjennomgang av den drift og de prosedyrer vi har. Kontroll og tilsyn på dette området ligger normalt under Fylkesmannen, men det har vært interessant å få en gjennomgang og et revisorblikk på dette området.

Selv om det aller meste er av positiv karakter er vi ydmyke mot de feil/mangler som rapporten påviser. Arbeidet med denne rapporten har påfører en liten administrasjon mye ekstra jobb, så vil vi prøve å dra ut alt vi kan av lærdom og kunnskap en slik rapport gir oss.

På det kommunale nivåer er det spesielt en ting som blir påpekt og det er at det kommunale skolerelementet ikke er blitt oppgradert. Det var vi innforstått med og det ble igangsatt et samarbeid med Atferds senteret i Stavanger våren 2019.

Prosjektet «Bry deg!» setter nettopp fokus på elevenes læringsmiljø, men da i videre forstand enn bare §9A i Opplæringsloven. I den forbindelse håper vi at et nytt kommunalt reglement kan presenteres i HOKU i løpet av skoleåret 2020-21.

På skolenivå ble jobben så stor og omfattende at Komrev NORD valgte seg ut to skoler i kommunen. Her gikk de gjennom «alt» at planverk, rutiner, regelverk, møtevirksomhet og elevmapper som hadde interesse for saken. Korgen sentralskole og Hemnes sentralskole var de to skolene som ble valgt ut. De har hatt besøk, servert og sendt inn dokumenter i utallige runder til KomRev NORD.

Hemnes sentralskole, rektor Tore Wetting

Først vil jeg kommentere at jeg synes alle tilsyn og revisjoner er til det beste for skolen og dermed for elevene. Blir det avdekket rutiner eller dokumenter som ikke er i tråd med gjeldende forskrifter, blir vi gjennom slike rapporter eller tilsyn oppmerksom på det og kan rette opp eventuelle avvik. Vil også si at samarbeidet, både i forhold til intervju og gjennomsyn av rapporten har vært både nyttig, lærerikt og godt. Et konkret punkt vi spesielt har tatt tak i er at vi skal være enda mer påpasselig med å sette på dato på alle dokumenter.

Gjennomgangen med KomRev NORD har allerede medført endringer som har skjerpet rutinene hos oss på dette området.

Jeg mener vi burde fått bedre tid til gjennomgang etter at konklusjonene ble presentert. Det har vært meget hektisk å skulle gi tilbakemeldinger på denne under de utfordringer vi nå har hatt med skoledriften i disse «koronatider».

Vi har siden høsten 2015 arbeidet mye med å bedre det psykososiale miljøet her på skolen. Det er lagt ned et stort arbeide for å løse og stoppe en ukultur i forhold til krenkelser og mobbing. Dette har medført til utarbeidelsen av ny handlingsplan mot mobbing med klare konsekvenser og fordeling av ansvar blant skolens ansatte. Skolen har gjennom godt samarbeid med elver og foreldre klart å løse alle innmeldte mobbesaker.

Vi kan alltid bli bedre og vil etter rapporten gjøre noen endringer på formuleringene i vårt planverk. Ellers vil jeg kommentere at det er umulig å ta for seg alle mulige scenarier i en slik plan. Dette fordi ingen saker er like. Det viktigste er å ha gode rutiner og at alle ansatte er informert i forhold til å observere, varsle og ikke minst gripe inn når de har mistanke om at en eller flere elver blir utsatt for uønsket atferd.

Etter at jeg fått lest igjennom rapporten, har jeg noen kommentarer/opplysninger å komme med:

4.4.1 Tiltakplikten - Hemnes sentralskole:**1. Dato 10.08.17**

På grunn av muligheten for gjenkjennelse/personvern kan utfyllende forklaring gis muntlig i kontrollutvalget, hvis det er ønskelig.

2. Etter skoleslutt sommeren 2019

På grunn av mulighet for gjenkjennelse/personvern kan utfyllende forklaring gis muntlig i kontrollutvalget, hvis det er ønskelig.

3. Dato 09.01.19

Her skjønner jeg ikke at det ikke er funnet dato for igangsettelse av skriftlig tiltaksplan. I mine papirer og i mappene står det at det ble gjort 14.01.2019, som er samme dato som den andre eleven i samme klasse.

Jeg takker som rektor for god veiledning og tar med meg mange gode råd på veien videre for gode rutiner og i arbeidet med å skape et trygt og sikkert læringsmiljø ved Hemnes sentralskole

Rektor Hemnes sentralskole, Tore Wetting

Korgen sentralskole, rektor Kjell Joar Petersen-Øverleir

Korgen sentralskole ønsker å kommentere to av konklusjonene i rapporten:

1. På s.36 i rapporten står det beskrevet at handlingsplanen angir at ansatte har plikt til å gripe inn men at det ikke inngår nærmere beskrivelser av hvordan den ansatte skal gripe inn i situasjoner.
Merknader fra Prop. 57 L (2016-17) til §9 A-4 i opplæringsloven beskriver hva som ligger i den umiddelbare plikten. Ved å ta inn ordlyden fra denne merknaden i handlingsplanen mot mobbing og annen krenkende adferd vil vi oppfylle dette punktet.
2. I rapporten står det på side 43 at «I fire av de undersøkte sakene var det ikke informasjon om når ansatte fikk kjennskap til at en elev ikke hadde det trygt og godt på skolen, og vi har dermed ikke grunnlag for å gjøre en entydig vurdering opp mot revisjonskriteriet.»

Varslingsskjemaet for skolemiljø saker ved Korgen sentralskole inneholder punkt for datering og det er og skal være skolens praksis å datere skjemaet når det leveres inn.

Rektor Korgen sentralskole, Kjell Joar Petersen-Øverleir

Korgen 15.05.20

Rolf Arne Westgaard
Enhetsleder skole
Hemnes kommune

7 ANBEFALING

På bakgrunn av revisors funn, vurderinger og konklusjon anbefaler vi Hemnes kommune å se hen til rapportens funn, vurderinger og konklusjon i det videre arbeidet med elevenes psykososiale miljø ved skolene.

8 REFERANSER

Lov, forarbeider, rundskriv og veiledninger

- Lov 17.07.1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringsloven)
- Prop. 57 L (2016- 2017), Endringer i opplæringslova og friskolelova (skolemiljø)
- Utdanningsdirektoratet, Skolemiljø (Udir-3-2017), veileder til opplæringslovens kapittel 9A
- Utdanningsdirektoratet, Mobbing og mistrivsel – hva skal skolen gjøre?
- Utdanningsdirektoratet, Elevenes psykososiale skolemiljø – Til deg som forelder

Andre kilder

- UNICEF Norge Kommuneanalysen 2019
- <http://www.ihkus.no/ipub/media/hemnes/ku-moter-2019/he-arsberetning-2018.pdf>
- Utdanningsdirektoratet, *Elevenes psykososiale skolemiljø – Til deg som forelder*.infoskriv utarbeidet av Udir som deles ut til foresatte
- Utdanningsdirektoratets tilsynsinstruks for felles nasjonalt tilsyn 2010-2011 – elevenes psykososiale miljø

Kommunens dokumenter

- Handlingsplan mot mobbing, Hemnes sentralskole
- Handlingsplan mot mobbing, Korgen sentralskole
- Skjema for varsling (som vedlegg i handlingsplanene)
- Tilstandsrapporter for skolene i Hemnes for årene 2014 til 2018
- Tilstandsrapport for skolene i Hemnes for 2018-2019
- Informasjon om Bry deg!- sammen mot mobbing.
- <http://www.ihkus.no/ipub/media/hemnes/ku-moter-2019/he-arsberetning-2018.pdf>

Om selskapet og vår forvaltningsrevisjonskompetanse

KomRev NORD IKS utfører helhetlig revisjon av kommuner, kommunale foretak, interkommunale selskaper, offentlige stiftelser, kirkeregnskap og legater. Selskapets eiere og oppdragsgivere er Troms og Finnmark fylkeskommune, Nordland fylkeskommune, ni kommuner i Nordland og 25 kommuner i Troms og Finnmark.

Vårt hovedkontor ligger i Harstad, og vi har avdelingskontor i Bodø, Finnsnes, Leknes, Svolvær, Narvik, Sjøvegan, Sortland og Tromsø.

Vi har 42 medarbeidere som samlet innehar lang erfaring fra og god kunnskap om offentlig sektor og revisjon.

Selskapet er uavhengig i forhold til kommuner, stat, privat næringsliv og andre institusjoner i samfunnet.

Vårt forvaltningsrevisjonsteam består av ni medarbeidere med høyere utdanning innen ulike fag:

- Rettsvitenskap
- Sosiologi
- Statsvitenskap
- Samfunnsøkonomi

KomRev NORD har tidligere gjennomført følgende forvaltningsrevisjonsprosjekter i Hemnes kommune:

Oppfølging av politiske vedtak, 2019

Barnevern, 2017

Ressursbruk i pleie- og omsorgssektoren, 2016

